

Literatūra

RAŠTIJA

MENAS

MOKSLAS

NR. 247

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

X METAI

ARTHUR KOESTLER

IŠ "ILGESIO METO"

Nėra abejonės, kad vienas geriausių pokarinės Vakarų Europos romanų yra Arthuro Koestlerio "Ilgesio metas" (*Age of Longing*), kuris susilaukė didelio dėmesio beveik visose šiapus geležinės uždangos esančiose tautose. Jo akcija vyksta Paryžiuje ir yra labai paprasta.

Aukštojo Amerikos kariškio, kuris dirba Europos armijos organizavimo srityje, duktė susipažįsta su sovietų kultūrinio attache ir jį išimtyli. Jų abiejų asmenyse atstovaujami du priešingi pasauliai, priešingos civilizacijos, kurios viena kitos nesupranta. Bet tame nesupratime yra būdingas momentas. Amerikietė yra šiuo metu visame Vakarų pasauly valdančiąją klasę sudarančios buržuazijos atstovė, kuriai kaip ir kitiems tos rūšies žmonėms, yra būdingas "pastovių principų" neturėjimas, dvejojimas, aiškaus tikslo stoka, perdėtas individualizmas ir tuo pačiu tuštumos pajutimas. Buržuazija, kuri triumfališkai įžengė į areną Didžiosios Prancūzų Revoliucijos metu, jaučia, kad ji savo atliko, kad kažkas turi ją pakeisti, kad jos atnešti šūkiei "laisvė, lygybė, brolybė" šiandieninėje realybėje nustojo savo tikrosios prasmės ir kad už juos niekas nėra pasirūpęs mirti. Visi ilgisi kažko pastovesnio ir tikresnio. Bet ko? Autoriaus samprotavimais, Dievas jau seniai yra miręs ir jis niekada negalės užimti tos susidariusios dvasinės tuštumos. Tuo tarpu į tą tuštumą veržiasi Rytuose susiformavęs naujas tikėjimas, kurio atstovas yra sovietų attache ir kurio garbintojas Vakaruose — yra proletariatas.

Pažindama kultūrinį sovietų attache, amerikietė stebisi jo žiaurumu, jo humaniškumo paneigimu, jo klastingumu, bet kartu ji jaučia, kad šis automat, yra vienintelis jos sutiktas žmogus, kuris turi aiškų tikslą ir kuris žino, ko siekia.

Į areną išeina visa eilė kitų tipų: prancūzų intelektualas, kuris dideliu pasigėrėjimu kalba apie mirstančios Vakarų civilizacijos grožį, pabėgėliai iš anapus geležinės uždangos, kurie veltui aiškina vakariečiams proletarinės diktatūros baisumus ir kurių tarpe pasireiškia iš Kauno kilęs filatelistas bei estiškai dainuojanti ir lietuvių tautinius drabužius dėvinti Pabaltijo baronienė, iš sovietinio rojaus pabėgęs "kultūros herojus", kuris visą gyvenimą svajojo parašyti tikrą, nemeluotą knygą, bet dabar, būdamas laisvėje, jos rašyti nepajėgia, prokomunistiški Vakarų Europos intelektualai, kurie "demokratijos vardu" tarnauja komunizmui ir visa eilė kitų.

Nusilpęs, praradęs savo vitališkumą Vakarų pasaulis nėra linkęs kovoti. Jis nori pasilaikyti tik tai, ką turi. Jis remiasi išsienėjimo teise, bet neturi kovingosios ugnies, kuri yra aukštesnė už teisę ir kurios vedina jauna, agresinga, revoliucinė komunistinė diktatūra yra pasinešusi užvaldyti pasaulį.

To būsimo užvaldymo preliudo, kuris vyksta tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt kažkuriais metais, vertimą

M. ŠILEIKIS — Ruduo

mes čia pateikiame. Sovietų Sąjungą autorius čia vadina *Commonwealth Republic*, kurią verčiame *Visuotinės Gerovės Valstybė*. "Eiti į Kapu" šiuo atveju reiškia sovietų piliečiui susigundyti Vakarų teikiama patogumais ir juos pamėgti.

INTERLIUDAS

Jau kurį laiką oras buvo nenormalus.

Oro biurai pateikdavo nuolatinius pranešimus apie "karščiausią rugsėjo 11-ją nuo 1885 metų", apie "stipriausią Atlanto audrą paskutiniųjų dvidešimt septynerių metų laikotarpį". Tuos pranešimus pateikdavo meteorologijos tarnyboje žilo plauko sulaukę vyrai, kurie buvo vadunami "meteorologijos registratoriais" ar "oro statistikos asistentais" ir kurie būtų pasijutę laimingiausi, jeigu būtų galėję paskelbti, sakysim, "rekordinį sniego iškritimą liepos 15 d." Bet jų tarpe buvo ir opozicinė grupė, kuri aistringai rinko duomenis kitai versijai, būtent, kad "liepos 15-ji buvo tik artimiausia statistiniam vidurkiui" ir kad "ši vasara buvo normaliausia vasara nuo 1884 metų". Išryškinant šių žmonių nesubrendėlišką mentalitetą, reikia pabrėžti, kad šios dvi grupės, kurių pirmoji vadinosi "apokaliptikais", o antroji "normalistais", degė viena kitai tokia nuodijanti neapykanta, kokia dega rivalizuojančios politinės partijos, filosofinės mokyklos, vyriausybės departamentai ar literatūrinės klikos.

Be ši kartą aiškiai ėmė viršų apokaliptikai, pasiekdami visą eilę nenuginčijamų laimėjimų. Po "karščiausios rugsėjo 11-sios nuo 1885 metų" tuoj ėjo "karščiausia rugsėjo diena nuo 1852 metų", o dar vėliau — "rekordinio karščio rugsėjis" apskritai. Tuo metu kasdieniniai oro pranešimai buvo pasidarę tokie svarbūs, kad jie būdavo spausdinami ne įprastame paskutiniame laikraščio puslapyje po pirmąją koloną, bet pirmojo puslapio viršuje. Žilagalviams oro registravimo asistentams atėjo geri laikai. Nevienas jų pradėjo galvoti apie "garbės" ir "pasizymėjimo" ordinus, nes jie, kaip tas laimingasis ruletės lošėjas ar loterijos laimėtojas, buvo įsitikinę, kad šias sensacingas oro atmainas jie patys sukels.

Bet nežiūrint to, nedaug pašalinių žmonių prijautė jų išsiauksitimui. Karščiai ir sausros (kurias sukėlė rekordiniai mažiausias kritulių kiekis rugsėju nuo 1866 metų) sunaikino derlių, išdegino pagrindines Anglijos pievas ir sustabdė vandens netekusias hidroelektrines stotis. Tada privedė prie tikrai sausų pasekmių: apribojus energijos teikimą pramonei, tuoj išėjo miestų savivaldybių patvarkymai gyventojams, kurie buvo raginami taupyti vandenį ir elektrą. Europos žmonės, kuriuos kankino paskutiniųjų kelerių metų laikotarpį visokios rūšies apribojimai, pasidarė liguistai jautrūs oro atmainoms. Lietui gaminti sumobilizuotų helikopterų ir lėktuvų būriai purškė sidabro nitratais ir sausu ledu aukštai stratosferoje stūksančius mažus cirrokumulinius debesėlius, bet jų pastangų pasekmės buvo tik tokios, kad vienoje kitoje vietoje kilo lokalinio pobūdžio audros su perkūnija ir kad nukentėjo nemaža pačių lietaus gamintojų, kurie pakliuvo į trumpus bet stiprius jų pačių chemikalų sukurtus atmosferinius sukurius. Laikraščiai talpino kolumninius straipsnius apie saulės dėmes, vienuolikamečius ciklus ir magnetinius trukdymus, kai tuo tarpu neaiškūs gandai pynėsi į legendą apie paslaptinę paskutiniu laiku išsprogdintų X bombų ir radioaktyviųjų debesų pasekmes. Šituos gandus palaikė dilginanti polemika, kuri kilo Amerikos ir Visuotinės Gerovės Valstybės spaudoje ryšium su neseniai įvykusia X bombos eksplozija Uralo kalnuose.

Tai buvo tikrai nepaprastos apimties sprogimas, kurį užregistravo pusė žemės rutulio seismografų ir kurį gaubė tokios pat apimties paslaptinės tylos debesys. Visa savaitė praėjo, kol Visuotinės Gerovės Valstybės Žinių Agentūra beveik apgailėstaujančiu tonu trumpai ir lakoniškai paminėjo, kad tęsiant įprastus bandymus, buvo išsprogdinta didžiausia žinomoji X bomba, kuri davė "seniai lauktus rezultatus". Bet ši žinutė pasirodė ne anksčiau, negu JAV valstybės departamentas atidavė savai spaudai to sprogimo fotografijų seriją. Fotografijos buvo padarytos Visuotinės Gerovės Valstybės oro pajėgų

(Tęsa 2-me psl.)

IŠ "ILGESIO METAS"

(Atkelta iš 1-mo psl.)

kapitono Bogarenkos, kuris buvo pasiūstas su lėktuvu virš bandymo vietos stebėti visa tai, kas buvo stebėtino ir kuris to vaizdo buvo taip pritrenktas, kad bematant pasiryžo "vykti į Kapuą". Jis pasuko į pietus, papildė lėktuvo kurą Orale bei Taškente ir pasiekė Persiją, kur tuoj susirišo su JAV pasiuntinybe.

Fotografijose nebuvo ypatingų baisenybių. Besišiaušiančiomis Uralo kalnų viršūnėmis apsupta lyguma, kurios viduje šiepi vidutinio dydžio krateris, teikė gana malonų vaizdą. Aplink kraterį buvo galima įžvelgti vos pastebimus koncentriškus apskritimus, kurie šiaip jau yra būdingi vulkanams ir kurie aiškiai žymėjo sunaikinimo apimtį. Bet pro padidinamąjį stiklą sunaikinimo srityse išryškėdavo taisyklingų formų dėmelės, kurios atkreipė kapitono Bogarenkos dėmesį ir kurios nežiūrint instrukcijų bei radioaktyvumo, paskatino jį leistis vis žemiau ir žemiau. Iš mažesnės aukštumos pagamintos fotografijos atskleidė faktiškąsias baisenybes, kurios paskatino Bogarenką sprukti į užsienį. Vieta, kurioje bandomoji bomba buvo išsprogdinta, sudarė greičiausia nemažą, modernaus ir turinčio apščiui gyventojų pramonės miesto centrą. Sprendžiant iš pastatų kiekio ir dydžio, šis miestas, net ir atsargiu vertinimu, galėjo turėti mažiausia penkius šimtus tūkstančių gyventojų.

Kad ir maža pastatų išliko, bet buvo lengva pastebėti, kad jie yra nauji ir kad pagaminti iš gelžbetonio. Didžiuliai taisyklingo kubo ir plytos formų pastatai buvo aprūpinti jėgainių bei transformatorių įrengimais ir aukšto įtempimo laidais. Kitais žodžiais, tai buvo fabrikai ir laboratorijos. Visas miestas dėstėsi geometrine, semicirkuliarine forma, kuri liūdijo, kad jis buvo suplanuotas ir pastatytas tam tikrai specialiai paskirčiai.

Kapitonas Bogarenko, kuris buvo jautrus ir veržlus, bet nedidelės orientacijos žmogus, besileisdamas žemyn, priėjo išvadą, kad šis miestas buvo pastatytas, apgyvendintas ir aprūpintas patogumais bandomajam sunaikinimui. Nors jis tokius reiškinius laikė nereikalingais ir žiauriais, bet tai nebuvo jo reikalas ir jis būtų greičiausia pro jį praėjęs tylomis, kaip jis visada praeidavo pro kitus panašaus pobūdžio jo vyriausybės eksperimentus. Tokiais atvejais Bogarenko visada tik energingai krūpteldavo visa savo viršutine kūno dalimi ir tai būdavo jo pasibaisėjimo vaizdingiausia išraiška. Bet šį kartą nusileidęs beveik iki namų stogų, jis pastebėjo šen bei ten iš griuvėsių išlendančius žmonių pavidalus, kurie šliaužė tarp išdegsių pastatų korpusų. Jų dėmesį, tur būt, atkreipė lėktuvo užesys ir jie ženklų pagalba stengėsi prisišaukti pagalbos. Bet jų ženklai ir jų judėjimo būdas atrodė nėra tokie, kokie turėtų būti. Visi tie pavidalai slinko į priekį ant keturių, matyt, nepajėdami atsistoti ant kojų. Ar jie buvo pamišę, apakę, skausmų suimti, o gal, pagaliau, visų tų negerovių apnikti, nebuvo įmanoma nuspręsti. Kiekvienu atveju jie privertė Bogarenką ne tik krūptelti visu kūnu, bet ir savo lėktuvą pasukti į Persiją. Jo proto pusiausvyra, kaip Anglijoje mirties priežasčių nustatinėtojai savižudybės atvejais mėgsta sakyti, "buvo laikinai sutrikdyta". Tik tada, kai jau buvo per vėlu, kai jau jis buvo pateikęs ir savo padarytas fotografijas ir savo nesklاندų reportą, jam paaiškėjo visa tiesa.

O ši tiesa tokia, kad miestas nebuvo sunaikintas sąmoningai, bet susprogdintas atsitiktinai. Fotografijos aiškiai rodė, kad tai ne eilinis miestas, bet milžiniškas pramonės centras, kuris buvo specialiai pastatytas neprieinamiausiose Uralo srityse X bombos ir kitų bandomųjų ginklų ga-

mybai. Jo buvimas jau anksčiau buvo žinomas kompetentingiems Amerikos organams, bet laikomas didelėje paslapytyje. Nepanašu, kad Visuotinės Gerovės Valstybės Departamentas būtų sąmoningai sunaikinęs savo naujausią ir didžiausią ginklavimosi įmonę. Greičiau kokie nors kaprizingi tricijaus branduoliai turėjo išsprukti iš kontrolės. Ar gal kokie nors fizikai savo darbovietėje nusprendė, kad išmintingiausia būtų jiems patiems susisprogdinti kartu su dirbtuve ir visa aplinka. Kaip ten bebūtų, oro statistikos žodžiais, tai buvo, iš tikrųjų, "rekordinis sproginimas istorijoje" ir skaudus smūgis Visuotinės Gerovės Valstybei.

Visą savaitę po fotografijų paskelbimo vėl viešpatavo tyla. Bet po savaitės sprogo kita, diplomatinė bomba. Ji pasireiškė oficialaus Valstybės komunikato, kuris buvo nukreiptas į visą pasaulį, forma. Jame buvo konstatuota, kad Visuotinės Gerovės Valstybės vyriausybės "Tyrinėjimų Komisija, kuri paskirta išaiškinti neseniai įvykusiam sproginimui Kazachstano Respublikoje" priėjo nenuginčijamą išvadą, jog sproginimą sukėlė Amerikos tipo didelės sprogstamosios galios branduolinė bomba, kuri buvo išmesta iš "priešškai galybei" priklausančio lėktuvo. Šis negirdėtas kriminalinės agresijos aktas atnešė "mirtį dešimties tūkstančių vyrų, moterų ir vaikų", kurie buvo įsijungę į plataus pobūdžio irigacijos projektą laukines kalnų sritis paversti derlingais vynuogynais ir medvilnės plantacijomis. Visuotinės Gerovės Respublikos vyriausybė rezervavo sau teisę imtis atitinkamų savisaugos priemonių ir atitinkamų žygių prieš priešą pajėgą, kuri atliko šį niekšišką nusikaltimą. Atsargumo dėlei buvo paskelbta dalinė karo jėgų mobilizacija, uždarytos valstybės sienos bet kokiam tarptautiniam susiekimui ir nutrauktas tarptautinis telegrafo bei telefono susisiekimas.

Tą pačią dieną Visuotinės Gerovės Valstybės spauda paskelbė trumpą žinutę, kad ankstyvesnis spaudos agentūros direktorius, kuris išleido komunikatą apie "pavykusį sproginimo bandymą", yra areštuotas už "klaidingų informacijų teikimą ryšium su sproginimo priežasčių nustatymu" ir prie savo kaltės prisipažino.

Visuotinės Gerovės Valstybės vyriausybės nauja reveliacija sukėlė sąmyšį abiejose hemisferose. Generaliniai streikai Prancūzijoje ir Italijoje išvirto į milžiniškas taikos demonstracijas, kuriose netrūko susidūrimų su policija. Demonstrantai išdaužė langus eilei JAV konsulatų ir sudegino keletą uostų sukrautas Amerikos apelsinų sunkos atsargas. Kraštutiniai Prancūzijos kairieji pareikalavo, kad JAV prezidentas būtų tuoj pat teisiamas, kaip karo kriminalistas. Konservatyvūs laikraščiai išskėlė mintį, kad Europa turėtų būti paskelbta neutralia teritorija ir kad būtų gera Amerikos prezidentui susitikti su naujuoju Tautų Tėvu, pasaulio taikos reikalui. Progresyviųjų pacifistų organizacijos pademonstravo savo gerą valią, pasiūsdamos sudaryti fondą sproginimo sunaikintoms sritims sušelpiti. Šis jų atšaukimas rado didelį atgarsį. Pinigai ir dovanos plaukė iš visų žemės rutulio kampų, lyg tuo žygiu būtų norėta užtušuoti tikrąją padėtį. O kadangi šelpimo dovanas visada lydi simpatija ir gera valia, Visuotinės Gerovės Valstybės autoritetas niekada prieš tai nesididžiavo tokiu geru vardu, kaip dabar. Net jos fanatiškiausi priešai savo vadus ragino vengti griežtesnių žygių politinėje srityje.

Jungtinių Amerikos Valstybių vyriausybė, žinoma, visame šitame įvykyje nukentėjo apgailėtina. Juo daugiau ji teisinosi, kad "mes to nepadarėme", tuo daugiau ji buvo įtarinėjama net savo simpatikų. Reikalus dar pabėgino vienas viešus pareiškimas mėgstas senatorius, kažkokio komiteto pirmininkas, kuris televizijos pašnekėsy labai iškilmingai pareiškė: "Aš

žinau, kad mūsų sąžinė šiuo atveju švari. Tada turėjo atlikti kas nors kitas". Šis pareiškimas visiškai sunaikino oficialios teorijos, kad sproginimas galėjo būti atsitiktinio pobūdžio, patikimumą. Pagaliau, tiesą pasakius, ta oficialiaja teorija tuo metu jau ir šiaip niekas netikėjo. "Planuotoje socialistinėje pramonėje jokie atsitiktinumai nėra galimi", savo ilgoje, pilnas dvi valandas užtrukusioje kalboje pareiškė naujasis Tautų Tėvas, kandžia ironija kritikuodamas oficialią JAV departamento teoriją. "Nėra abejonės", kalbėjo Tautų Tėvas, "kad nuo dabar visose vadinamųjų Jungtinių Valstybių mokyklose vaikai bus mokomi, jog Brutus nužudė Cezarį taip pat atsitiktinai (juokas), jog imperatorius Neronas padegė Romą atsitiktinai (juokas), jog Titus sunaikino Jeruzalę atsitiktinai (juokas), jog turkai paėmė Konstantinopolį atsitiktinai (juokas)" ir taip toliau. Kai jis priėjo prie Napoleono atsitiktinai sudegintos Maskvos ir prie to, kaip rusų armijos jį atsitiktinai sumušė, visi klausytojai nuo kvatojimo buvo užkime. Po tos kalbos joks pasaulio pažangietis negalėjo paminti "atsitiktinumo teorijos", jos neironizuodamas. Pats "atsitiktinumo" žodis virto tarptautiniu juoku.

Šis pareiškimas atsitiktinai buvo pirmoji naujojo Tautų Tėvo viešoji kalba ir ji pasižymėjo sensacingu nauju tonu. Publika buvo sužavėta savo atradimu, kad senojo vado monotoniškas ir didaktiškas stilius buvo pakeistas subtiliu humoru, kuris tuoj pavadintas "Socialistiniu sarkazmu taikos labui". Beveik momentaliai socialistinis sarkazmas pasidarė populiariausiu stiliumi Visuotinės Gerovės Valstybės viešajame gyvenime, raštijoje ir mene. Visa spauda įsidėjo Serafimo Panferovičiaus Poliškino, kuris pasidarė socialistinio sarkazmo stachanovietis, atlikdamas penkius šimtus keturiasdešimt-septynius sarkazmus per valandą, portretus. Kai kurie leidėjai, tapytojai ir novelistai buvo atleisti iš pareigų ir viešai pasmerkti už "nepakankamą dėmesį kovos už socialistinį sarkazmą fronte". Bet visa tai nepakeitė įsitikinimo, kad karas gali prasidėti kiekvieną momentą. Žmonės klausėsi socialistinio sarkazmo ir kaleno dantimis.

Kažkada vėliau JAV departamentas pasiūlė sudaryti tarptautinę ekspertų komisiją, kuri sproginimo įvykį ištirtų vietoje ir savo išvadas paskelbtų pasauliui. Visų nusteibimui, Visuotinės Gerovės Valstybės vyriausybė šį pasiūlymą iš karto priėmė. Saugumo Taryba, kuri jau keletą metų nebuvo susirinkusi posėdžio, vėl pradėjo veikti ir jos tikslas buvo praveisti tyrimo procedūrą. Bet joje tuoj kilo nenugalimi ginčai dėl rezoliucijų. JAV siūlė rezoliuciją, kad "tyrinėjimų palengvinimui visą iniciatyvą Visuotinės Gerovės Valstybės vyriausybė perleistų specialiai komisijai, kuri įvykį ištirs vietoje". Tuo tarpu Visuotinės Gerovės Valstybė reikalavo, kad tyrinėjimams "palengvinti" turi visą procedūrą praveisti jos pačios vyriausybės organai. Pirmiausia buvo balsuojama Visuotinės Gerovės Valstybės rezoliucija. Nors ji ir skyrėsi nuo JAV rezoliucijos tik keeliais žodžiais, bet JAV ir jų bendrininkės balsavo prieš ją. Visuotinės Gerovės Valstybės delegatai pasipiktinę išėjo. JAV vyriausybė "progresyvioje visuomenėje" vėl buvo pakaltinta taikos bei tarptautinio susipratimo sabotavimu.

Tarptautinė padėtis pasidarė nepaprastai įtempta. Bet kai įtempimas pasiekė kulminacijos artumą, Visuotinės Gerovės Valstybės vyriausybė išleido naują komunikatą, kuris sukėlė nuostabą ir atnešė visuotiną atoslūgį. Jame buvo patvirtinami ankstyvesnieji teigimai. Esą, Visuotinės Gerovės Valstybės ekspertų komisija pabaigė savo tyrinėjimus sproginimo vietoje ir rado, kad sproginimą sukėlė Amerikos tipo didelės sprogstamosios galios branduo-

(Tąsa 3-čiam psl.)

IŠ "ILGESIO METO"

(Atkelta iš 2-ro psl.)

linė bomba, išmesta iš priešiška jėgai priklausancio lėktuvo. Bet komisija rado ir papildomų duomenų, kurie padeda identifikuoti "priešiška jėgą". Toji priešiška jėga buvo viena vadinamųjų "Triušinių Respublikų". Šias informacijas suteikė pat-sai numetęs bombą pilotas, kuris po savo kruvino žygio sprogimo pasekmėje prarado kontrolę ir iškrito iš lėktuvo Uralo kalnų rajone. Beklaidžiojantį kalnų srityje jį surado Visuotinės Gerovės Valstybės saugumo organai. Pilotas kišeniuje dar turėjo savo vyriausybės įsakymą numesti bombą ir atitinkamą vietos žemėlapi. Areštuotasis pilotas pareiškė: "Aš prisipažįstu, kad atlikau nusikaltimą mano vyresniųjų įsakymas. Aš noriu palengvinti savo sąžinę, padarydamas šį prisipažinimą ir išskeldamas velniškas mano vyriausybės machinacijas prieš Taiką Mylinčių Tautų Visuotinės Gerovės Valstybę". Jo viešasis teismas turėjo įvykti už kelių dienų.

Kaip jau sakytą, visas pasaulis pajuto atoslūgį. Niekas nekreipė į apkaltintos respublikos vyriausybės dejuojančius protestus. O greitai ir pati toji vyriausybė buvo nuversta. Jos vietoje atsirado nauja vyriausybė, kuriai vadovavo Jungtinė Taikos ir Pažangos Partija. Kai naujoji vyriausybė kreipėsi į Visuotinės Gerovės Valstybės armiją, prašydama pagalbos ir apsaugos prieš vidaus priešus, toji pagalba buvo kilniai suteikta. JAV ir jų bendrininkės valstybės pasitenkino tik standartinėmis protesto notomis ir viskas nurimo.

Tos spausdintos protestų notos, kurios tais laikais suteikė daug darbo raštinėms, buvo kuriamos draudimo kompanijų blankų pavyzdžiu. Visos jos buvo atspausdintos gražiu ifališku šriftu ir tik vieta bei data, įrašomos ranka. Protesto formos turėjo penkias kategorijas: "D" (draugišką), "R" (rezervuotą), "A" (aštrią), "G" (griežtą), "G2" (labai griežtą) ir "GA2" (griežtą ir labai aštrią). Kaip taisyklė, diplomatinė veikla kaip tik daugiausia ir reiškėsi šitų notų gamos, prasidedančios "D" ir besibaigiančios "GA2", pasikeitimu. Net ir sunkiaisiais atvejais būdavo pasitenkinama tik tokio pobūdžio notomis. Užsieny reziduojantiems atstovams siunčiamos sunkiais atvejais instrukcijos primindavo kortų lošime vartojamą išsireiškimą: "mušk dvigubai".

Taigi, ir vėl išsisklaidė juodas debesis. Bet ir vėl tik laikinai. Tikrasis debesis, kuris turėjo spiralės formą ir kurį rodė kapitono Bogarenkos fotografijos, kaip žaltį besistiepiantį virš mirusio miesto, ir toliau slėgė žmonių protus. Ar jis sklaidėsi, ar plėtėsi, ar slinko šalin? O jeigu taip, tai kuria kryptimi. Nežiūrint ekspertų, kurie stengėsi juokais paversti spėliojimus, kad Uralo radioaktyvinis debesis gali turėti kokios nors įtakos Vakarų Europos klimatui, nuginčijamų, plačiojoje publikoje vis nedingo įtarinėjimai, kad tam tikras paslaptingas saitas tarp didžiojo sprogimo ir nenormalaus oro egzistuoja.

Pagaliam, spalio 2 d. karščiausias periodas oro statistikos istorijoje pasibaigė. Iškrito gausus lietus ir temperatūra sunormalėjo. Normalistų frakcija oro statistikos asistentų tarpe atsigriebė. Pradėdami praėjusios žiemos kažkokia data, jie apskaičiavo, kad bendras kritulių kiekis ir šešėlio temperatūra visam periodui, buvo arčiau vidurkio, negu kitais kuriais nors metais. Bet nelaimėi bene ketvirtą dieną po lietaus pradėjo plisti nauja influencos forma, kuri ir vėl sukrėtė jau ir šiaip suerzintus žmonių nervus. Ši liga pasireiškė įprastais influencos simptomais, kurie užtrukdavo apie trejetą dienų. Būdingos jos apraiškos buvo sloga ir temperatūros pakilimas. Po trijų dienų paprastai prasidėdavo tariamo sveikimo periodas, kuris užtrukdavo nuo dešimties iki penkiolikos dienų. Sveikimo dienomis pacientas įeida-

vo į keistą beveik malonią būseną, kurioje pasijusdavo, lyg būtų kuo nors apsi-svaiginęs. Trečioji ir paskutinioji stadija pasireiškėdavo vėmimu, stipriu galvos skaudėjimu ir neuralginio pobūdžio optiniai negalavimais. Paciento matumas suskildavo į dvi dalis horizontalinėje ar vertikalinėje plotmėse. Jeigu viena matomumo pusė išlikdavo normali, tai antra būdavo dėmėta, neaiški arba visiškai užtemdyta. Šie simptomai taip pat užtrukdavo nuo dešimties iki penkiolikos dienų ir tik tada ateidavo, jeigu taip galima išsireikšti, visiškas pasveikimas. Nežiūrint šių komplikacijų, mirtinumas vis tik buvo mažas. Negausūs mirties atvejai buvo aiškinami greičiau netiesioginėmis ligos pasekmėmis, dažniausia kūno konstitucijos silpnumu.

Nelaimėi vienas pirmųjų, kurie persirgo šia liga, buvo kapitonas Bogarenko, kuris Amerikos komentatoriaus žodžiais, "daugiau už bet ką kitą prisirijo ridikų sriubos". (Ridikų sriuba populiariai buvo vadinamas atmosferoje esąs radioaktyvumas). Nežiūrint medikų teigimų, kad radioaktyvumas negali sukelti aukščiau minėtų simptomų, naujasis susirgimas gavo "Bogarenkos ligos" vardą. Netrukus "Bogarenkos ligos" virusą pasisekė išskirti Kronenberg ir Dietl iš John Hopkinso. Pasirodė nauji antibiotikai, kuriais galima buvo jį neutralizuoti. Tęsiant tyrinėjimus, užgriuvo įvairiausių rūšių piliulių antplūdis, kuris išsklaidė žmonių baimę.

Bet nežiūrint to, publikos nervingumas nerodė tendencijos atslūgti. Jis dar sustiprėjo, kai lapkričio pabaigoje visada atsargumu pasižyminti britų vyriausybė nutarė aprūpinti visus savo piliečius tautinės registracijos lapeliais ir Geigerio aparatais bei vadinamaisiais antiradioaktyviniais lietsargiais. Šios apsaugojimo priemonės, kurios britų vidaus reikalų sekretoriaus žodžiais, "paskatins žmones galvoti modernių ginklų terminais ir suteiks jiems savisaugos", buvo dalinamos veltui. "Kokiam biesui reikėjo nešiotis priešdujines kaukes Pirmojo Pasaulinio karo metu", kalbėjo sekretorius, "kai niekada jų neteko panaudoti? Aš manau, kad ir ši kartą išduotų priemonių neteks panaudoti ir kad jos bus tik balastas, bet aš tikiu, kad jūs laikysite jas atitinkamoje paruoštyje, jeigu ne dėl pavojaus, tai bent dėl to, kad joms pagaminti buvo sunaudota nemaža dalis jūsų mokesčių".

Ši radijo kalba iššaukė nemaža protestų iš vyskupų ir kunigų pusės ir, būtent, ne dėl ko kito, tik dėl panaudojimo žodžio "biesas". "Kur mes nueisime", rašė Canterbury arkivyskupas, "jeigu net kabinetu nariai, kurie turi būti tautos pavyzdys, nevengia vartoti keiksmazodžių?" Reikalas iškilo žemuosiuose rūmuose klausimų metu. Keli jauni darbiečių partijos nariai bandė ministerio kalbą ginti, aiškindami, kad tokie išsireiškimai, kaip "Eik po velnių" arba "Kokiam biesui" ir t.t., jau taip įsigalėjo Amerikoje sakomose prakalbose ir, pagaliau, beletristikoje, kad jie toliau negali būti laikomi įžeidžiančiais. "Bet čia ne Amerika", sušuko keli balsai iš sėdynių. Reikalas pasibaigė tuo, kad vidaus reikalų sekretorius ir britų radijas pareiškė apgailestavimą dėl šio incidento. Visi buvo patenkinti ir tas išsišokimas buvo greitai pamirštas.

Prancūzijoje Geigerio aparatų ir antiradioaktyvinių lietsargių reikalas įgavo daug triukšmingesnę ir įvairesnę apimtį. Jeigu britų "geigeriai" buvo panašūs į senus kišeninius laikrodžius ir sudarė tam tikrą balastą, tai Prancūzijos gamyboje jie įgavo daug priimtinesnę formą. Vyrams jie buvo gaminami amžinųjų plunksnakočių, o moterims lūpų pieštukų formomis. Viena firma pradėjo gaminti juos net kojų riešo reteželių pavidalu. Reteželis tarnavo papuošalu, o oro radioaktyvumui

padidėjus, jis pradėdavo barškėti. Kiek liečia lietsargius, tai jų formų, spalvų ir sudėties įvairumas Prancūzijoje buvo toks didelis, kad tiesiog neįvardinamas. Kadangi jų veikimas buvo surištas su pastovios elektros srovės teikimu, tai ta proga prie jų buvo montuojami ir maži radijo priimtuvėliai.

Niekad Paryžiaus bulvarai negyveno tokia pakilia nuotaika, kaip tomis vėlyvos vasaros saulėtomis dienomis, kai praeivių būriai slenkiodavo šaligatviais, nešini atdarais savo lietsargiais. Iš po kiekvieno lietsargio sklisdavo švelni Radio Diffusion Nationale muzika ir tie pasivaikščiojimai primindavo senų laikrodžių dainuojančių figūrėlių procesijas. Mažai kas kreipdavo dėmesio, kad įjungus elektrinį valytoją ar šaldytuvą, daugely atvejų subtilaus "geigerio" rodyklė staiga pakildavo, rodydama atitinkamoje vietoje beveik mirtiną radioaktyvumo dozę. Niekas taip pat nekreipdavo dėmesio, kad lietsargiai kartais prisikraudavo iki pavojingo įtempimo. Žmonės pastebėdavo šį reiškinį tik tada, kai, besisveikinant, besibučiuojant ir kitokių kūnų susidūrimų atvejais, įvykdavo trakstelejtantis išsikrovimas ir sprakteldavo žaizdrelė. Bet kaip tik šis nuolatinis reiškinys suteikė progą karikatūristams ir šlagerių kūrėjams panaudoti naują temą. "Mano radioaktyvusis naujagimis" pasidarė populiariausia sezono dainuška.

Bet tuoj visų dėmesį atkreipė socialinio pobūdžio skandalas. Kairieji, kurie niekada nepraleisdavo progos kelti triukšmą ir ardyti nuotaikas, iškėlė klausimą, kad vargingosios masės neturi galimybės apsirūpinti šiais brangiais "geigeriais", kai tuo tarpu privilegijuotajai buržuazijai jie pasidarė liuksuso dalykais. Tuo pačiu metu jie paleido gandą, kad, iš viso, tie aparatai nėra naudingi, nes jie neparodo radioaktyvumo. Šis jų pareiškimas sugriovė pirmąjį jų priekaištą, nes, jeigu jie buvo nenaudingi, tai juk vargingosios masės negalėjo nukentėti dėl jų neturėjimo. Dar vėliau iškilo garsus "Scandal des Parpluies". Paaikškėjo, kad vienas antiradioaktyvinių lietsargių kompanijos (Societe Anonyme pour Fabrication des Parapluies Anti-Radio-actives, abbreviation SAPAR) dalininkų buvo radikalų socialistų karo ministeris. Vyriausybė buvo priversta atsisakyti. Pasireiškė streikai ir demonstracijos. Pagaliau naujoji vyriausybė tvirtai pažadėjo, kad visi piliečiai bus veltui aprūpinti Geigerio aparatais ir antiradioaktyviniais lietsargiais, kai tik bus pagamintos jų pakankamos atsargos. Bet tuo pačiu metu nepriklausomieji ir priklausomieji kairieji iškėlė naują triukšmą. Jie tvirtino, kad vyriausybė, aprūpindama Geigerio priemonėmis gyventojus, aiškiai parodo savo agresyvinę politiką ir pataikavimą Wall Strytui. Kai nuosaikesnieji kairieji kaltino vyriausybę nereikalingu pinigų eikvojimu "geigeriams", bet nesirūpinimu gyvenimo lygio pakėlimu, tai kraštutiniai kairieji tiesiog kreipėsi į mases: "Nieks neprivalo paimti iš karo kurstytojų nei vieno Geigerio aparato ir tuo pačiu nepresidėti prie jų agresyvių planų". Visi tie ginčai liko tik teoretinėje plotmėje. Tuo tarpu didelis kiekis Geigerio aparatų ir antiradioaktyvinių lietsargių pakliuvo į juodąją rinką ir kažkas Belgijoje nepadarė iš jų biznį.

Auksinio rudens dienos slinko kaip procesijos piligrimai, kuriuos kartais išgaudina atsitiktinai pasisukęs valkata, kartais pralinksmina netikėtas nuotykis, kuriems prisieina ir liūdėti ir džiaugtis, bet kurie pakeliui į tamsią nežinomą kasdien vis jaučia didėjantį nuovargį. Dienos darėsi vis trumpesnės. Keista nuotaika viešpatavo. Kartais atrodydavo, kad tas dienų trumpėjimas yra susijęs su kažkokia paslaptinga pabaiga. Diena trumpyn, o naktis ilgyn. Žinoma, pavasarį procesas įgaus

EGZISTENCIALIZMO TAMSA IR ŠVIESA

(Tęsinys)

Teisybė, Kierkegaard buvo nukrypęs į savo egzistencialinio ieškojimo kelią dėl jo gyvenime įvykusio "didžiojo žemės drebėjimo", dėl asmeninio gyvenimo sukrėtimo. Tačiau jis pats save laikė "audros paukščiu", ir jo jautri dvasios klausia jau tada girdėjo iš tolo besiantinančios audros griausmus. Ilgainiui kiti pradėjo nerimauti. Didysis dviejų amžių persilaužimo poetas, Rilke, poezijoje įkūnijo tuos pačius jausmus ir tas pačias tendencijas, kurias mes randame Kierkegaardo filosofijoje. Pagaliau Europos ir viso pasaulio "didysis žemės drebėjimas", Pirmasis Pasaulinis karas, iš pamatų sugriovė ne tik daug fizinių gėrybių, bet palaidojo ir viešpataujantį optimizmą. Hegelis, Schellingas, Comte, Millis ir Spenceris buvo pamiršti. Visur atsirado noras ir reikalas surasti naują, pastovesnį ir gilesnį filosofijos pagrindą. Danijoje ir Amerikoje pradėjo rimtai domėtis Kierkegaardu, versti ir leisti jo veikalus, rašyti apie jį knygas ir disertacijas (likimas, kurį Kierkegaard pramatė ir kurio jis labiau už viską bijojo). Kierkegaard pasidarė mada, moderniausias iš visų modernių filosofų. Teologai, pamokslininkai, religinio gyvenimo reformatoriai ieškojo jame įkvėpimo šaltinio. Pagaliau sujudo ir universitetų profesoriai filosofai: Heidegger ir Jaspers Vokietijoje, Sartre Prancūzijoje ir legionas kitų mažų ir mažesnių egzistencialistų, kurių dabar pilna kiekvieno universiteto ar rašytojų draugijos užkampiuose.

Jei kas mėgsta tikslumą ir nori nustatyti tikrą moderninio egzistencializmo atsiradimo pradžią, tas ras ją 1927 metais, kada pasirodė Heideggerio svarbiausias veikalas "Būtis ir laikas" (Sein und Zeit).

Martin Heidegger, gimęs 1889 m., yra vokiečių filosofas profesionalas, vadinamasis "Katheders-Philosoph". Būdamas Husserlio mokinys, jis po savo mokytojo mirties paveldėjo jo filosofijos katedrą Freiburgo universitete ir jo, kaip fenomenologinės pakraipos filosofijoje vado, intelektualinę poziciją. Hitlerio viešpatavimo laikais Heideggeris rado reikalą solidarizuotis su nacizmu, ir buvo paskirtas Freiburgo universiteto rektorium. Tačiau po karo jis turėjo pasišalinti iš universiteto. Jis gavo pakvietimą į kitų kraštų universitetus, tačiau atsisakė apieiti Vokietiją, ir gyvena netoli Freiburgo, kalnuose, dėstydamas mažam savanorių klausytojų būreliui.

Visų Heideggerio veikalų pamatinė tema yra "Sein" (būtis). Pažymėtina, kad jau Kierkegaard pakeitė "sielos" sąvoką dinamiškesne "egzistencijos" sąvoka. Heideggeris daro dar vieną žingsnį pirmyn, ir, ištikimas mūsų laikų dinamiškumui, vartoja daiktavardžiu gryną veiksmazodį "Sein". Būdamas Husserlio mokinys, jis savo pamatiniame veikle "Sein und Zeit" pritaikė metodą fenomenologijos, kuri, ieškodama atsakymo ne į klausimą "kas", bet "kaip", žada privesti mus "prie paties daikt-

to" ir parodyti jį taip, kaip jis pats mums "atsidengia", "pats save rodo", "pats atsiranda šviesoje". Tačiau mes veltui ieškomsime jo knygoje aiškumo ir suprantamumo. Dvidešimt penkių šimtmečių būvyje nuo filosofijos pradžios filosofinėje literatūroje galima rasti daug veikalų, kurie yra tamsūs ir sunkiai prieinami skaitytojui. Bet Heideggerio veikalas, kurio pamatinis tikslas buvo išaiškinti mums patiems, kas mes esame, yra vienas iš tamsiausių ir sunkiausių, ir po Heraklito, Heideggeris yra pirmas, kuris gali pretenduoti į pavadinimą "Tamsusis". Kaip juodas debesys kabo tamsa virš viso veikalo, ir tik protarpiais minties žaibas apšviečia nepermatomą sąvokų, apibūdinimų ir paradoksų rūką. Ta aplinkybė, kad jis pats, kartais be jokio reikalo, nukala daugybę naujų, komplikuočių, nekieno nevertotų žodžių, nė kiek nepalengvina skaitytojo uždavinio. Veikalo kūrėjas pats buvo pirmas, kuris suprato savo darbo netobulumą, ir jis pažadėjo dar parašyti dvi papildomas dalis — pažadėjimas, kuris iki šiam laikui liko neištesėtas.

Baigtas ar nebaigtas, suprantamas ar nesuprantamas, "Sein und Zeit" *) pasilieka dabartinio egzistencializmo pamatiniu šaltiniu, ir mes turime jį įsigilinti. Jei nesileisime į smulkmenas, jei laikysimės to, kas yra prieinamiausia, Heideggerio "būties" koncepcija skirstosi į keturius pažinimo laipsnius ar žymes:

1. būtis yra laikinumas (Zeitlichkeit);
2. būtis yra erdvingumas (Befindlichkeit);
3. būtis yra rūpestis (Sorge), ir
4. būtis yra būtis tam, kad mirtum (Sein ist Sein zum Tode).

Pirmas ir antras pažinimo laipsnis rodo mums būtį, nenutraukiamai susijusią su laiku ir erdve; trečias laipsnis aiškina mums, kad esminis būties turinys yra rūpestis; o klausimas, kuo būtis rūpinasi, atsakomas ketvirtu pažinimo laipsniu: būtis yra tam, kad mirtum. Keistas dalykas: su kiekvienu laipsniu mintis darosi vis aiškesnė. Išvedžiojimais, kaip mūsų būtis per laiką įsiveržia arba yra išmetama (Geworfenheit) į erdvę, yra pilni nepermatomos tamsos; puslapiai apie rūpestį, kur nurodoma, kad rūpestis sudaro visą mūsų būtybės struktūrą, kad net laikas yra pilnas rūpesčių (die besorge Zeit), nors pats rūpinimasis yra niekingumo prisisunkęs, yra jau daug aiškesni — taip aiškūs ir ryškūs, kad visa Heideggerio filosofija kartais yra vadinama "rūpesčio filosofija" (Philosophie der Sorge). Bet visų aiškiausi yra puslapiai apie mirtį, kuri vaizduojama su visu savo tragizmu, kaip savotiškiausias būtybės galimumas, nes būtybė faktinai visą laiką miršta. Kartu su aiškumu auga dramatinio įtempimas. Šasajos laiku paslaptingumas ir priverstinumas, jausmo mantant save išmestą į svetimą mūsų prigimčiai erdvę neįaukumas pereina į liūdesį dėl rūpesčio nežinia dėl ko, ir pagaliau, mirties neišvengiamumo akivaizdoje, pasiekia

desperacijos patosą. Didžiausias nusivylimas, kokį tik galima įsivaizduoti! Turėdami viltį sužinoti, kas tai yra mūsų būtis, mes įėjome į tamsų tankumyną, bet, pasiekę jo galą, mes randame ne egzistenciją, ne būtį, bet atvirą kapą.

Heideggeris ramina: žmogus turi laisvę — "laisvę mirti" (Die Freiheit zum Tode).

4. Jasperso ribos situacijos

Antras mūsų laikų didysis egzistencializmo atstovas yra Karl Jaspers, gimęs 1883 m. Jis irgi yra Vokietijos filosofijos profesorius. Tačiau jis pradėjo savo akademinę karjerą ne nuo filosofijos, bet nuo psichopatologijos. Jo pirmas filosofijos srities veikalas "Psychologie der Weltanschauungen", išleistas 1919 metais, dar yra susijęs su jo pirmutine profesija. Tačiau greit jis visiškai atsidėjo filosofijai, kurią dėstė Heidelbergo universitete. Jis yra parašęs daug veikalų, bet savo filosofines pažiūras jis pilniausiai išdėstė savo trijų tomų "Filosofijoje", kurią išleido 1932 metais. Hitlerio viešpatavimo laiku jis nepanorėjo prisitaikyti prie naujos tvarkos, ir turėjo pasišalinti iš universiteto. Po karo jis garbingai grįžo į Heidelbergo universitetą, buvo apdovanotas Goethės medaliu, ir užėmė vieną iš vadovaujančių vietų pokarinės Vokietijos intelektualiniame gyvenime. Tačiau, gavęs pakvietimą iš Šveicarijos, jis apėjo savo gimtąjį kraštą, ir dabar dėsto Bazelio universitete. Jo naujo didelio veikalo "Apie tiesą" (Von der Wahrheit) pirmas tomas pasirodė 1947 metais.

Jei Heideggeris yra tamsus, bet gilus, apie Jaspersą galima pasakyti, kad jis yra daug aiškesnis, tačiau kartais gilumos ir individualybės sąskaita. Jis yra per atsargus: jis iš anksto numato kiekvieną argumentą prieš, ir paruošia jam atsikirtimą. Todėl jo pamatiniuose veikaluose viskas yra taip susisteminta, išlyginta ir subalansuota, kad kartais trūksta asmeniškumo. Tik viename "Filosofijos" skyriuje jaučiamas tikras savotiškas entuziazmas ir aistra, kurie pagauna autorių ir jaudina skaitytoją, — skyriuje apie "Apšvietimą" (Erhellung). Tačiau kaip tik šis skyrius yra pats tamsiausias ir mažiausiai suprantamas. Bet jis laidavo autoriui vieno iš egzistencializmo kūrėjų vardą.

Skirdamasis nuo Heideggerio, Jaspers supranta, kad egzistencija ar būtis nėra koks "daiktas", kuris mums gali rodytis paprastu fenomenu. Jai pažinti neužtenka galvojimo ir mąstymo, bet reikalingas dar "apšvietimas". Ypač būdingas yra apšvietimas, atvedant prie ribos (An die Grenze Führen), statant save į "ribos situacijas" (Grenz-Situationen). Šitai "ribos situacijų" teorijai Jaspers, matyti, teikia ypatingą reikšmę. Jos pirmas variantas matyti jau jo pirmame filosofiniame veikle; pilnas šios teorijos išdėstymas duotas jo "Filosofijos" antrame tome ir jis ten užima centrinę viso veikalo vietą; pagaliau, po keiliolikos metų, savo veikle "Apie tiesą" Jaspers dar kartą grįžta prie šios temos. Nėra abejonės, kad šitoje teorijoje ryškiausiai atsispindi Jasperso filosofo asmenybė ir savotiškumas.

Pilniausioje šios teorijos formoje, kurią mes randame "Filosofijoje", Jaspers nurodo šias "ribos situacijas", kurios, jo manymu, gali apšviesti mūsų būtį ir padaryti mums ją suprantamą: Kaltė, Kova, Kentėjimas ir Mirtis. Šitose situacijose mūsų "aš" atsiskiria nuo savo būsenos (Dasein) sąlygų, pasiekia pilną vienatvę ir daro vieną po kito "tris šuolius", kuriais "aš" pagau-na būtį (Sein).

Vargu ar yra reikalo gilintis į šitą keistą koncepciją, kuri gali būti įprasminama tik prisiminus Rytų filosofijos asketizmo ir "paskendimo mąstyme" stadijas. Svarbiausias dalykas yra "ribos situacijų" pasirinkimas ir įsitikinimas, kad tik šios situacijos gali padėti mums suprasti mūsų esmę.

(Bus daugiau)

IŠ "ILGESIO METO"

(Tasa iš 3-čio psl.)

priešingą kryptį. Bet kas tais laikais galėjo pasitikėti net tuo būtinu gamtos reiškinium? Po karščiausio žmonijos istorijoje rugsėjoėjo keisčiausia žmonijos istorijoje epidemija. Šalia to trukdymai pasigirdo radijo transliacijose. Televizijos programose nelauktai sutviskėdavo kampuoštos žvaigždės ir šviesios juostos. Oficialiai buvo aiškinama, kad visi tie reiškiniai vienas su kitu neturi ryšio. Bet prietaringieji vis juos išvesdavo iš ano sprogimo Uralo kalnuose. Atrodė, kad pati gamta vėliausiai savo vaikų generacijai paskelbė nervų karą, lyg norėdama juos atbaidyti nuo begėdiško veržimosi į jos paslaptingą branduolinį iščių. Vertė K. D.

*) Pastaba. Vokiečių filosofinė kalba turi du žodžius: Dasein ir Sein. Sąvokų, kurios atitinka šituos žodžius, santykiavimas nėra visuomet vienošas. Kartais šiais žodžiais mūsų būtybės fenomenas (Dasein) statomas priešais mūsų būtybės numenai (Sein); o kartais Dasein apima visą būtybę, o Sein tik tą būtybės ypatumą, kad ji "yra", egzistuoja. Jaspers dažniausiai linksta prie pirmos koncepcijos, Heideggeris prie antrosios. Kitos kalbos turi sunkumų su vertimu. Pvz. Heideggerio veikalų į anglų kalbą vertėjas nerado angliško žodžio, kuris tiktų žodžiui Dasein, ir jis anglų tekste kartais palieka vokišką žodį Dasein, versdamas Sein žodžiu Being. Lietuvių kalboje jokių sunkumų nėra, nes žodį Sein galima išversti žodžiais būtis, buvis ir buvimas, o žodį Dasein žodžiais būseną ir būtybę. Šio straipsnio tekstas vartoja būtis = Sein ir būseną = Dasein, o žodis būtybė apima Dasein ir Sein kartu (Heideggerio "Dasein"?); ir dar du puikūs žodžiai buvis ir buvimas pasilieka atsargoje tolesniems niuansams filosofiniame "plaukų skaldyme" (Haarsplitterei).

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

Angliškųjų skolinių žodynas

(Tęsinys iš 1954.IX.2 "Literatūros")

čėnciuoti, čėnciuotis (to change), mainyti, keisti; mainytis, keistis. — Turim *čėnciuot* prezidentą, ba kitaip šitas *diprešinas* niekad nepasibaigs. Matote, mudvi esam *partnerkos* šitam *bizny*, tai gaunam *čėnciuotis* kas nedėlią, vadinasi, vieną nedėlią ji dirba naktimis, o kitą aš. Vai kad tas *krukas* gali *čėnciuotis*, tai gali: žiūrėk, čia jis balčiausias angelas, čia jau ir vėl juodžiausias vėlnias! (Žr. *iš-čėnciuoti, pėrcėnciuoti, pācėnciuoti*.)

čėncius (change), pėrmaina, atmaina; mainas; graža, "reštas". — Šitie bāisūs laikai parodo, daktare, kad šitoj *Kontrėj* reikia *čėnciaus*, didelio *čėnciaus*, sakau, darbininkų *govermonto*, ba šitas ponų *govermontas* nieko nedarō, tik sakō, kad *prāspėriti arāund da korner, dacol*. Ar skaitei Sinklerio "Raistą" ir mātėi, kaip vienas *Toleikos* liėtuvis padėjo *sālūnė* ant *baro* šimtinę ir gāvō *čėnciaus* tik iš dolerio?

čėncius (chance), proga, galimybė; laimė; likimas; rizika. — Sykj man pasitaikė labai puikus *čėncius* prabagotėti, bet durnas buvau, tai to *čėnciaus* neišnaudojau. Jau jeigu žmogus neturi *čėnciaus*, tai ubagu gimė, ubagu ir mirs. Niekad neimk *čėnciaus karu* važiuodamas, ba nei neįsi, kaip į *triubelį* papulsi.

čėnė avlāif (change of life), moterų mėnesinių išnykimo laikotarpis, kuris dažniausiai vyksta tarp 45 ir 50 metų amžiaus. — Galas žino, kas čia su manim darosi, daktare: matytumėt, nei iš šio, nei iš to prakaitas išpila, veidas nurausta ir šiaip jau visa jaučiuosi nėsava; o mano draugė sako, kad bene tik būsiąs *čėnė avlāif*, ba ir jai taip buvė, kai buvūsi mano metų.

čėras, čėrė, čėr (chair), kėdė, kėdė su atkalte; krėslas, krasė. — Važiūokim anksčiau į koncertą, tai *štur* rasim neuzimtų *čėrų* atsisėsti. Kai šitai mano mergytei pirmąsyk *barberys* plaukus kirpo, tai vos išlaikiau *čėrė*, tokia nerami buvo. Taip prastai jaučiausi, kad vos-ne-vos bepastovėjau ant kojų, ir visam *strytkary* neatširado nė vieno *džentelmono*, kuris būtų pasiūlės *čėr* atsisėsti.

čėrė, čėri (cherry), vyšnia; perkeltine reikšme: jauna, graži mergaitė. — O, kokių gražių *čėrių* tas *pedliorius* turi, tik tu žiūrėk. Tu žinai, daktare, kad aš turiu tris dukteris, juk tu jas gydai; bet, matytum, dvi su *boisais* draugavo ir tuoj apšizenijo, o trečioji tai išėina su *boisais* sykj ar du, ir daugiau jie su ja nebeina, tik girdejau, šneka, kad ji dar *čėrė*. Suprantate? Ir sakykite, ar dabar jau tokie čėsai, kad ne-

kaltos mergaitės niekas nenori? Ieškodamas mergaitės, kuri yra *čėri*, nepasiziūri į savė, sakau, tai pasiūtės mergininkas. Jau tu geriau nevadink ją *čėrė*, ba aš pas jos mamą ilgai ant *burdo* gyvenau ir puikiai žinau, su kokiais *boisais* ji zylioja ir kada namo pėreina.

čėriti (charity), labdara; pagalba vargdieniāms; artimo meilė. — O aš geriau *puškarij pušysiu* ir tokiu būdu ant duonos kėsnio užsidirbsiu, bet ant *čėriti* tai jau neisiu! Kurie labai pyksta ant valdžios, kam ji tokius didelius *inkam taksus* ima, tai daug duoda ant *čėriti*, kad galėtų daugiau nuo *taksų* nuskaityti.

čėrmonas čėrmanas (chairman), pirmininkas. — Aš jau seniai sakau, kad Tautiškų Kapinių *mitingė* išsirinkim *čėrmonu* savo žmogų, tai tada neturėsim tų *triubelių*, kuriuos šandie turime. Kai geras *čėrmonas mitingą* vėda, tai viskas eina *smūt*. Sako, kad to jų komiteto *čėrmanu* esąs tas kėrsintinius Jomanta.

čėžyti (to charge), turi daug reikšmių, bet A. lietuviai vartoja tik kainojimo ir baterijos prikrovimo reikšmėmis, būtent: kainoti, nustatyti prekės kainą, tiek ir tiek prašyti, reikalauti, paimti už prekė ar atliktą darbą; prikrauti bateriją (dažniausiai sakoma, *pričėžyti* ar *pričardžyti betrė*, taigi žr. *betrė, pričėžyti, pričardžyti*). — Tam *štorė* už viską *čėžina* brangiau, ir už tai aš ten neinu. Per karą už viską *čėžina dobal*. *Čėžyk* sveikas kiek nori, tik duok gerą favorą, ne *džiunką*. Girdėjau, kad galima pagaminti *betrė*, kurią reikia *čėžyti* tik sykj per metus. Važiūoju *čėžyti betrės*, ba jau vos-ne-vos *prastardavau karą* ši rytą.

čėjfas (chief), viršininkas, vadas, galva. — Tas *staut* vyras yra mūsų miestelio *palicijos čėjfas*. Koks gi tu čia dabar *čėjfas* pasidarei, kad ant visų *bosaujė*?

Čikāga, Čikagā (Chicago), antrasis didžiausias Jungtinių Amerikos Valstybių miestas, kuriame gyvena pėr šimtą tūkstančių liėtūvių, ir kuris dažnai pavadinamas Amerikos liėtūvių sostine. — Ar šiaip, ar taip šnekėsime, vis tiek faktas bus faktas, teisybė teisybė, kad amerikiečių sostinė yra Vašingtonas, o mūs, Amerikos liėtūvių, *Čikagā, dacol*. Ar skaitei knygą "Čikagos šešėliai"?

čėkinas (chicken), nors anglų *chicken* reiškia tik viščiuką, ne vištą (hen), bet lietuviai juo supranta vištą, nes jie sako: Duok man *čėkiną* pietums; o jei nori viščiuko, tai pasako: Duok man *spring čėkiną* (žr. *spring čėkinas*).

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, OCTOBER 9, 1954

čėli chilly), vėsus, šaltokas; vėsu, altoka. — O, koks *čėli* šiandie oras! Rodos, nešalta, bet tai *čėli*, kad per visą *streit* pėreina.

čėokas (chalk), kreida. — Ei, patašyk su *čėoku* ant *blekbordės* pavardes ir urėdus, ant kokių jie *runina*, tai žinosime, už ką *votuoti*. Na, jau per tą *Halovyno* naktį tai vaikai taip baisiai išmozoja su *čėoku štorė* langus, kad paskui pasiust gali *beklynnydamas*.

čėiokyti, užčėiokyti, nučėiokyti (to choke), smaugti, pasmaugti, nusmaugti, užsmaugti; dusinti, nudusinti, uždusinti; springti, nuspringti; užkimšti; stelbti, nustelbti. — Mano vyras norėjo mane *užčėiokyti*; žiūrėkite, kokia mano gerklė — kaklas, sakau! Ir dabar dar žmonės šneka, kad per didijį *Čikagos* gaisrą daug žmonių dūmai *užčėiokino*. Greitai atvažiuokite, daktare, ba mūsų *restorānė* vienas *kostumeris* košeliena *užšėiokino*. Žinotum, *misele*, mano *bekauzė* *užšėiokino*, pašaukiau *pliumerį*, o anas krapštė, krapštė, *pumpavo, pumpavo* pusė dienos ir paėmė judošiūs 18 dolerių! Tik jūs žiūrėkite, kaip tie dideli medžiai *užčėiokina* mažus. Tik dabar skaičiau *peiperį*, kad pėreitą naktį *bomas* moterį *nučėiokino*.

čėioklet sōda (chocolate soda), šokolado gazuotas gėras. — Negerk tiek daug *čėioklet sodos*, ba apsirgsi.

čėionkas (chunk), storas, trumpas gabalas, dažniausiai mėsos, duonos, bet gali būti ir kitko, pvz. žemės (grumstas). — Tokį didelį *čėionką* mėsos atsipiovei, argi suėsi? Vaikeli, neimk to *dortino čionko* į rankas, ba *susidortysi*.

čėyp (cheap), pigus, pigu. — Aš niekad nėperku *čėyp šiūsų*, ba jie nedailūs ir *nelestina* ilgai.

čėyp gai (cheap guy), Amerikos lietuviai dažniausiai šitaip vadina šykštuolį, tykantį iš kitų išsigerti ar šiaip jau kokiū nors mažmožiu pasinaudoti. — Aš nenoriu ir šnekėti su tokiu *čėyp gai*, kaip tu. Ir tu eini su tuo *čėyp gai*: juk *bečėiu*, kad jis tau nė *aiskrymo* nenuperka.

čėipsai (chips), gabalėliai; skeveldrėlės; šukelės; skiedros; dribsniai; diskėliai ("žetonėliai"), kurie dažniausiai vartojami *barūose, restorānūose*, kur prie kasos nusiperkama jų, o prie *baro* ar stalų gaunama už juos gerti ar valgyti; taipgi jie vartojami pėrivairių lošimū, kaip pvz. *pokeris*. — Einam prie *baro* ar stalo, juk matai, kiek turitū *čėipsų*, o namo argi juos veši. Su tiek *čėipsų* tai *štur išvinyti*. Duok man *čėipsų* už visą *dėšimtkę*, ba čia mūsų parapijės *bāzaras*, tai eis ant Dievo garbės.

(B. d.)

Dr. Alg. Margeris

KUR GALIMA UŽSISAKYTI 'DARBĄ'

Zurnalo "Darbas" metinė prenumerata \$1; pavienio numerio kaina 25c. Lietuvių Darbininkų Draugijos nariai žurnalą gauna nemokamai. Skaitytojų patogumui, sekamos įstaigos bei asmenys sutiko platinti "Darbą", t. y. priimti prenumeratas ir pardavinėti pavienius numerius:

CHICAGOJE: (1) "Naujienos", 1739 So. Halsted St.
(2) V. B. Ambrose, 927 W. 34 Pl., Chicago 8, Ill.
(3) J. Kundrod, 3902 So. Albany Ave., Chicago 32, Ill.
DETROIT: A. Kulesienė, 3948 Rison, Detroit 16, Mich.
BROOKLYNE: (1) A. Buivydienė, 8620—75th St., Woodhaven, L. I.
(2) B. Spudienė, 8833 Elert Lane, Woodhaven.
CARNEGIE, PA.: Mrs. E. Shurmaitis, 708 Doolittle St., E. Carnegie
CLEVELAND: W. Ukertis, 1322 E. 89th St., Cleveland 6.
BALTIMORE: K. Matuliasukas, 1519 W. Lombard St., Baltimore 23
AKRON, OHIO: N. Trumpikas, 773 Bisson Ave., Akron 7.
PHILADELPHIA: Wm. Burton, 2014 Orthodox St.
ROCKFORD, ILL.: Rose Buches, 512 Brook Road.
SHAMOKIN, PA.: J. D. Taunis, 411 No. Shamokin St.
WILKES-BARRE, PA.: J. V. Stanislavaitis, 86 Amherst Ave.
MONTELLO, MASS.: (1) K. Venšlauskas, 12 Andover St.
(2) P. Krušas, 141 Sawtell Ave.
CAMBRIDGE, MASS.: (1) L. Silkinis, 783 Main St.
(2) Vincent Spa, 233 Portland St.
NORWOOD, MASS.: F. Ramon, 1118 Washington St.
SOUTH BOSTON: "Keleivis", 636 Broadway
KANADOJE: (1) K. Lukoševičius, 35 Wilson St., Hamilton, Ontario, Canada.
(2) P. Shimelaitis, 1271 Alard St., Verdun, (Montreal)
ANGLIJOJE: A. Zamžickas, 26 Devonport Rd., London W 12 Eng'd.
AUSTRALIJOJE: "Australijos Lietuvis", 35 Cator St., West Hindmarsh, Adelaide, S. E. Australia.

Bet parankiausia užsisakyti tiesiog, rašant laišką ir siunčiant pinigų Lietuvių Darbininkų Draugijos Sekretoriui šiuo adresu:
N. JONUŠKA, 15 Cotton St., Roslindale, Mass.

NELAUKITE — RYTOJ GALI BUTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilus, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas OCentral 6-5205

Generaliai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

MYKOLIS

URAGANAS

(Feljetonas)

Seniems Amerikos gyventojams yra gerai žinoma, ką reiškia "Hurricane". Jie žino, kad kiekvienas toks uraganas arba viesulas turi savo vardus: Alice, Barbara, Carol, Dolly, Edna, Florence, Gilda, Hazel, Irene, Jill, Katherine, Lucy, Mable, Norma, Orpha, Patsy, Quee, Rachel, Susi, Tina, Una, Vicky ir Wallis. Amerikiečiui pakanka pasakyti viesulo vardą, kai jis žino jo galybę.

Nepaslaptis, kad šiais metais Carol pridare daug nuostolių ir sukretė ne tik Bostoną, bet ir visą eilę valstijų. Naujieji ateiviai tokių audrų nėra matę. Audrai užėjus daugelis jų išėjo jos pasižiūrėti, o smalsuliai neet automobiliais išvažiavo į gamtą. Šiandien smalsuliai vieni ligoninėse, kiti susikupinę moka jiems padarytus nuostolius.

Aš, kaip ir daugelis naujų ateivių, apsisprendžiau savo akimis pamatyti atskubančios Carol, apie kurią kas ketvirtį valandos pranešinėjo radijo ir televizijos stotys.

Lijo. Tai kas, kad lijo. Užsimetęs vokiečių SS suvenirinį neperlijamą apsiaustą neklūdomai traukiau Bostono gatvėmis. Vėjas buvo stiprus, bet įstengiau prieš jį eiti. Gatvės buvo beveik tuščios: nevažiavo mašinos, nesimatė praeivių, o vaiko ir su žvake nerasi. Vienur, kitur šmėkstelėjusi žmogystė vėl skubiai išnykdamo. Veik ant kiekvieno kampe stovėjo policijos mašina, kurioje, kaip tam tikri nupenėti sutvėrimai, sėdėjo policininkai. Ugniagesių durys praviros, juose stovėjo šalmuoti vyrai. Prie barų lietuvių akimis lydėjo mirusiais žvilgsniais nuplyšę bomai.

Krautuvės tuščios. Staiga stiprus vėjas smarkiai mane pastūmė, tačiau ne jam mane žmogų, nugalėti! Vos spėjau tai pagalvoti, kai kažkas mane trenkė į sieną. Dar nespėjau suprasti kas čia vyksta, kai ant užburto kilimo, kaip toje pasakoje, ant sėdimosios važiavau gatvės viduriu. Gerai, kad lietus gausiai tepė pasturgalį, antraip iki gyvos skūros būčiau nudegęs. Lyg susitarę, medžiai iš abiejų gatvės pusių ėmė triukšmingai lūžti ir griūti. Ore skraidė stogų dalys, čerpės ir plytos; skambiai dūžo didieji krautuvių langai. Dabar buvo aišku, kad Carol šposų nekrečia. Taip, galvodamas klydau, ji mėgsta šposus: išlupusi iš namų didžiules duris pakėlė į viršų ir vėl lengvai nuleidusi jomis taip trenkė žmogeliui į nugarą, kad tas tuojau Dievui dūšią atidavė. Sakau sau, smarki ta mergaitė!

Vargais negalais prisiiriau prie tvoros ir užlindau į užuovėją. Mano vokiškas apsiaustas jau nebeturėjo nė vienos

sagos, — jas susirinko Carol. Lietaus sukuryje maišėsi lentos ir plytos. Supratau, kad jau atėjo senai bobelių išprašautas pasaulio galas. Tuo tarpu iš skerstgatvio išlindo lyg traukinio vagonas didžiulis sunkvežimis. Jis, matyti, kaip ir naujieji ateiviai, Carol nebijojo. Tačiau neilgai trukus didžiulis vagonas išsitiesė išilgai visos gatvės. Lijo nepaprastai gausiai, tiesiog pylė kaip iš kibiro. Veikiai sunkvežimį apipuolė ugniagesiai. Matyti, šokinėdami aplinkui ieškojo sausos vietos, kurią galėtų savo žarnomis sudrėkinti, tačiau jie tikrai pavėlavo: Carol jau buvo visur priėjusi ir reikiamai sušlapinusi. Viršum

galvų praskrido moteriškos kelnaitės, o jas įkandin vijosi ir kitokie moteriški pritaisai. Sakau sau, ne veltui Carol yra mergaitė, — jai visko taip pat reikia...

Rodosi, Carol siautė tik dešimt minučių, tačiau visas miestas buvo sujauktas kaip po sunkaus bombardavimo. South Boston priplaukoje laivai, išlipę į krantą, išsidėstė gatvėje. Vanduo vietoje gludėdamas jūroje išsiliejo gatvėse. Jūros pakrantėse plūduriavo namų stogai ir laivų skeveldros.

Visur staugė ugniagesių ir policijos sirenos, o jas įkandin vijosi kariuomenės gelbėjimo kuopos. Pirmosios pagalbos mašinos šian ir ten lankyda-

mos rinko sužeistuosius. Visur lyg suplėšyti voratinkliai drakėsi elektros ir telefonų vielos. Bet koks ryšys nutrūko. Namuose nutilo šaldytuvai ir veikiai sugedę ledai iš krautuvių buvo liejami į gatvę: jutosi įvairiausi kvapai: vieni maloniai kuteno nosį, kiti užimdinėjo kvapą.

Kitą dieną patyrėme, kad Carol pridirbo net penkiasdešimt milijonų dolerių nuostolių.

* * *

Carol praūžė ir vėl skauti saulė sugrįžo į žemę. Atkietę žmonės pradėjo atstatinėti sugriautus namus ir po penkių-

(Nukelta į 7 psl.)

20th Birthday Party!

Music for Every Mood!

THE GREATEST RECORD PACKAGE RELEASE IN 20 YEARS

A SALES BONANZA
OF FABULOUS
NEW ALBUMS

A Leroy Anderson "Pops" Concert, A Night at the Roosevelt, Harmonizin' the Old Songs, In the Still of the Night, Louis Armstrong and Gordon Jenkins, The Mills Brothers, Ella-Songs in the Mellow Mood, Everybody Dance, Peggy, Street of Dreams and many more albums you can buy at

Garrick Music Shops

4141 West Madison Street
733 West 63rd Street

Sacramento 2-2025
Wentworth 6-0085

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

šešių dienų viskas vėl sugrįžo į normalų gyvenimą.

Žmonija būtų tą nelaimę jau pamiršusi, jei staiga laikraščių pardavėjai nebūtų pradėję šaukti: "Edna nutarė aplankyti Naująją Angliją". Sujaudinti žmonės graibė laikraščius, kurių pirmasis puslapis dramblio didumo raidėmis bylojo: "Edna ateina". Laikraščių skiltis pasigavo radijo ir televizija. Veikiai visame mieste tesigirdėjo sujaudinti šauksmai. Pranešėjai plačia burna skelbė, kad Edna visuomet dvigubai stipresnė už Carol. Sujaudintas miestas sujudo uraganui pasitikti. Per radiją ir televiziją kas kelios minutės skelbėsi įvairios langų statymo firmos. Baldų sandėliai skelbė ta proga baldų išpardavimą.

Į vakarą Edna dar arčiau prisiartinio. Radijo ir televizija dar baisiau pasakojo Ednos rūstybę. Sujaudinti tąja žinia su žmona užėjome pas kaimynus atsisveikinti. Gal būt, nebūtume ėję, bet žinai su moterimis, — jautrios kaip magnetinės komposo rodyklės; jų namas aukštesnis ir silpnesnis, dar ir ant kalniuko stovi, o dešimt dolerių, kuriuos jie praėjusią savaitę pasiskolino, patogiai gali būti sunaudoti ir virtuvės įrengimams nusipirkti...

Nestabdomos valandos slinko. Nors radijo ir skelbė, kad mano apylenkėje visi fabrikai šianakt nutraukia darbus, tačiau rūpestinga mano žmonelė įkalbėjo mane eiti į darbą. Nors ir buvau nutaręs neiti, bet žmonos sužadinti pabudo pilietiniai jausmai ir darbui atsakomybė. Juk negali apvilti savo darbdavių, ypač tokiu reikšmingu momentu, juo labiau, kad mano įmonė buvo devintame aukšte... Žmonelė apsikabino, meiliai prisiglaudė ir virpančiu balsu pridūrė: "Kaip skaudus yra atsisveikinimas, kai žinai, kad tavo vyrui grūmoja didelis pavojus..."

Rūpestingos žmonelės sujaudintas nubraukiau ašarą. Atsisveikinusi net ir pietų neįdavė, sako Edna apie dvyliką nakties prašvilpsianti ir bus geriau, jei ją tuščiu skilviu pasitiksiu... Kam gi be reikalo paskutinę valandą dar maistą gadinti?..

Slinkau tuščiomis gatvėmis, lyg iš namų išvytas vaiduoklis. Miestas lyg išmiręs, tik laiks nuo laiko praūžia policijos mašina. Šiaip ne katė po vartais nesukniaukė Tik vienuose plačiai praviruose duryse stovėjo juodu fraku apsilvilkęs ponas su dideliu po nosim rūkstančiu cigaru. Net nustebau: pažįstamas graborius išėjęs žinoviškai dairėsi po dangų, kaip geras ūkininkas po gerai išnokusio derliaus laukia pats sau sakydamas: "geras derlius, jau bus pinigų šiais metais..." Graborius pasitrynė delnus ir sušu-

ko savo padėjėjui: "Ar viskas paruošta, rytoj bus mums darbymetis, jau prikūrė tu žmonių ta geroji Edna..."

Kai po sunkaus darbo paryčiui grįžau namo, draugo mašinoje radijas pasakojo, kad Edna pasisukusi jūra prašvilpė ir gyvenimas galys ramiai eiti senąja vaga. Dangus buvo blaivus ir ore nesijautė nė mažiausio vėjelio. Tačiau tikroji audra bus, kai aš namo sugrįšiu...

Čiurlionies Ansambelis atliks puikią programą NAUJIEŪ VAKARE Lapkričio 14 dieną Sokolų salėje 2337 So. Kedzie Ave.

SUTVARKYKITE LAIKU SAVO AUTOMOBILĮ

STASYS DAPKUS

3255 SO. UNION AVENUE

Tel. CALUMET 5-1127

Prityręs mechanikas, turįs moderniausių įrankius, gerai ir nebrangiai pataiso karoseriją ir nudažo, taip pat sureguliuoja

motora, kad taupiau naudotų benzina ir alyvą. Dirbtuvė yra 3231 So. Lowe Ave., įvažiuoti reikia iš alėjos. Kas negali atvažiuoti į dirbtuvę, skambinkite telefonu susitarimui.

Chicagos Lietuvių Literatūros Draugija

atpigino šias knygas:

1. JUOZO ŠVAISTO PETRAS ŠIRVOKAS, buvo \$2.75, o dabar tikrai \$2.00
2. VINCAS KREVĖ MICKEVIČIUS, 188 psl., buvo \$2.00, o dabar tikrai \$1.00

Užsakymus siųskite šiuo adresu:

NAUJENOS — 1739 So. Halsted Street
CHICAGO 8, ILLINOIS

GARSINKITĖS "NAUJIEŪOSE"

Matched
Beauty
and Efficiency

THE 1954

Whirlpool

ALL-FABRICS WASHER AND DRYER

Now, with these perfectly-matched Whirlpool units, enjoy exclusive, new *Guide Lite Control* of the greatest advantages in modern home laundering! At a touch, these work-saving "washday specialists" give you sunny-fresh Clinic-Clean washings... fluffy-soft, effortless drying... almost-human gentleness with even your most delicate fabrics. Own the Washer, the Dryer, or both Guide Lite Whirlpool beauties!

In WASHING...greater economy and cleaner clothes

- Re-use hot, sudsy water with super-thrifty **Suds-Miser**.
- Save additional water with new **Select-a-Level** filling.
- Wash clothes Clinic-Clean —so gently—with **Agiflow Action**.
- Get white, brighter ironing results with famous, extra-thorough **Seven Rinses**.
- Delicate Fabric Guide.
- **5-YEAR WARRANTY** on transmission.

Matchless
Value!

GLASER'S RADIO and FURNITURE COMPANY

5115-5123 So. Kedzie Ave.

PRospect 6-1790

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

7 — NAUJIEŪOSE, CHICAGO 8, ILL.

—SATURDAY, OCTOBER 9, 1954

STUDENTŲ

DIENOS

REDAGUOJA REDAKCINĖ KOLEGIJA:
L. Sabaliūnas, L. Širmulytė ir J. ŠmulskštysRedakcijos adresas: J. ŠMULKŠTYS,
806 W. Green St., Urbana, Ill.

VIVAT SANTARA!

Nulenktomis galvomis ir skaudančiomis širdimis lietuvių visuomenė minėjo savo krašto dešimties metų pavergimo sukaktį.

Dešimtį metų lietuvių mokslėivija, vėliau studentija, girdėjo garsias kalbas, atidengiančias didingą tautos praeitį, jos didvyrus, ir tvirtus užtikrinimus greit grįžti namo. Mūsų tylumoje, skautų laužų metu, dainomis ji buvo gaivinama, ir daina turėjo stiprinti ją tremties kelyje. Metai bėgo, o tarptautiniai horizontai, deja, užuot pragiedrėjo, vis niaukėsi. Ir šioje didžiausioje krašto nelaimėje lietuvis studentas pajuto savo pareigą. Jis išvėgė savo krašto tragediją, ryžosi dirbti ir aukotis. Jis suprato, kad garsioji praeitis, dainų mistika neturi pasidaryti jo gyvenimu, o vėčiau būti ta didžiąja paspartinti kovoje dėl laisvės. Studentija pamatė savo krašto nereikšmingumą tarptautinių įvykių formavime; ji pamatė, kad tokios plačios apimties laisvinimo darbai, jungtinė jėga yra būtina.

Kad galėtų tos vienybės atsiekti, studentija nagrinėjo savo organizacijų ideologijas, ieškojo panašumų, ir pagaliau pastebėjo dvi pagrindines, savo tarpe vyraujančias nuotaikas. Viena jų buvo paremta aiškia ideologija, kuri pabrėžė vieną religiją, kita gi, vienos ideologijos neturėjo, tačiau, vadovaudamasi jau senai Vakarų pasaulyje priimtomis vertybėmis, Lietuvos išlaisvinimą laikė savo aukščiausiu šio meto tikslu. Pastaroji grupė, anksčiau lietuvių visuomenėje žinoma Nepriklausomųjų vardu, gyveno bandomąjį laikotarpį; bandomąjį, nes apjungimas skirtingų pažiūrų asmenų demokratiname gyvenime reikalauja kompromisų tiksluose ir palaipsniuo organizuotumo. Tačiau kad būtų galima organizaciją daugiau apibrėžti, sutvirtinti ir išvystyti aktyvią veiklą, š. m. rugsėjo mėnesį įvyko steigiamasis suvažiavimas. Suvažiavimam susirinkus atstovams iš daugelio lietuvių kolonijų, buvo vienbalsiai nutarta veikti griežtesnės organizacijos formoje, ir po trijų darbo dienų lietuvių visuomenėi buvo pranešta, kad įsisteigė Lietuvių Studentų Santara.

Santara susideda iš skautų, akademikų skautų, šviesiečių, varpininkų, tautinių korporacijų atstovų ir kitų nepriklausomos minties studentų. Santara, remdamosi suvažiavime išreikštu entuziazmu ir didele lietuvių visuomenės parama, tikisi apjungti visą tautinio demokratinio nusistatymo studentiją aktyvioje kovoje dėl savo krašto išlaisvinimo. Šioje kovoje subūrusi įvairių ideologijų studentus, Santara, nebus ideologinė organizacija, bet politinis sambūris. Ji vado-

vausis mūsų laikų vertybėmis ir stengsis jas įgyvendinti: organizuotai kovodama už žodžio ir minties laisvę, žmogaus teisių apgynimą tautinėje ir tarptautinėje plotmėje, stiprindama tautinį sąmoningumą, ugdydama visuomeninį susipratimą bei humaniškumo dvasią.

Kaip ir kiekviena organizacija savo kūrimosi stadijoje, Santara, be abejo, sutiks daug kliūčių: senas tradicijas, įvairius apkaltinimus, siejančius ją su viena ar kita politine grupe, ir daugelį kitų. Tačiau, tebūna visiems žinoma, kad Santara, laikydama kovą dėl krašto laisvės savo aukščiausiu tikslu, nesileis ardama, o priešingai, — visą savo steigiamajame suvažiavime parodytą entuziazmą ir didelės lietuvių visuomenės dalies pritarimą, reikalui esant, panaudos kliūtimis nugalėti. Nuosirdžiai bendradarbiaudama visiems lietuviams aukščiausių tikslų siekime, Santara tokio pat nuosirdumo lauks ir iš kitų. O jei, tačiau, taip įvyktų, kad dabar veikiančios organizuotos grupės, neįvertinusios susidariusios tarptautinės padėties ir krašto tragedijos, pasiremdamos statutais ir tradicijomis, sukliūdytų šį laisvinimo darbą, tai visa atsakomybė guls ant jų pečių. Santara, tačiau, darys viską, kad prie to nebūtų prieita. Ir atsižvelgiant į jos narių tvirtą pasiryžimą bei jau dabar turimą didžiulę paramą, yra pagrindo tikėti, kad kliūtys bus nugalėtos.

—L. S.

Konkursas

Siekdami pagyvinti studijuojančių Kolegų, —ių literatūrinį aktyvumą, Studentų Dienos ir Studentų žodis skelbia eilėraščių ir reportažo konkursą. Konkurso sąlygos:

1. Dalyvauti gali kiekvienas studentas, —, studijuojas, anti JAV ir kt. laisvojo pasaulio kraštų universitete ar atitinkamoje mokslo įstaigoje.

2. Reportažas ar eilėraštis prišūstinas iki gruodžio 15 d. arba Studentų Dienų (J. Šmulskštys, 806 W. Green St., Urbana, Ill.) arba Studentų žodžio (Vyta. Kavolis, Wm. James Hall 106, Harvard University, Cambridge 38, Mass.) redakcijoms, kuriam skyriuje norima kūrinių išspausdinti. Bet kuris dalyvis gali prišūsti ir daugiau negu vieną kūrinių.

3. Redakcijos pasilieka teisę spausdinti ir nepremijuotus kūrinius.

4. Laimėjusiems simbolines premijas — po 25 dol. už geriausią eilėraščių ir reportažą — yra paskyrusi Lietuvių Studentų Santara.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, OCTOBER 9, 1954

5. Redakcijos pageidauja, kad reportažui tema būtų pasirinkta iš lietuvių studentų ar aplamai jaunimo gyvenimo, tačiau ši sąlyga nėra būtina.

Jury komisijos sąstatas bus paskelbtas vėliau.

Lietuvių Studentų Santaros veiklos gairės ir jų prasmė

Norėdami lietuvių visuomenę supažindinti su naujosios organizacijos veiklos gairėmis ir konkrečiu jų įgyvendinimu netolimoje ateityje, šiame numeryje talpiname pirmojo Santaros centro valdybos aplinkraščio nariams svarbesnius punktus.

S. D.

Artimiausi konkretieji Liet. Studentų Santaros veiklos tikslai dalinasi į šias sritis:

1) Apjungimas viso mums savo pažiūromis artimo, tautinio demokratinio jaunimo. Šio apjungimo siekiame ne atimdami juos iš kitų organizacijų (skautų, šviesininkų, taut. korporacijų, varpininkų ir kt.), bet suburdami juos taip, kad jų priklausomybė kitoms organizacijoms nekliudytų jų vieningumui, o kaip tik būtų priemonė šios mums bendros vieningumo idėjos įgyvendinimui per visas organizacijas, kurioms mes priklausome. Santara turi tikslą tautinio-demokratinio jaunimo vieningumo idėją paskleisti per visas organizacijas, kuriose jos nariai dalyvauja, ir savo būvimu nuolat tą idėją priminti ir ją stiprinti. Šio apjungimo siekdami, turime parodyti be galo daug tarpusavės pagarbos ir tolerancijos, ir supratimo smulkiems bei laikiniams nuomonių skirtumams, išplaukiantiems iš toli nežvelgiančio asmeninio ar organizacinio ambicingumo.

2) Parūpinimas savarankiškam visuomeniniam apsisprendimui ir sąmoningai lietuviškai visuomeninei veiklai reikalingo žinių bagažo. Perteikimo būdas: diskusiniai ir studijiniai pranešimai, referatai, debatai, suvažiavimai, studijų dienos. Pranešimus pateikti kvieštini patys studentai ar vyresnieji — geriausia intymioje, atvirą išsiskėjimą skatinančioje atmosferoje (pvz., neatiskiriant kalbėtojo nuo klausytojo, o susodinus juos prie vieno stalo, net su užkandžiais). Svarbiausios reikalingos žinios čia yra šios: kokia yra dabartinė liet. visuomeninio gyvenimo struktūra, kokie joje išryškėję siekimai ir konfliktai, dėl kokių pagrindinių idėjų mūsų visuomenėje grūdamasi, kaip supranta demokratiją. Šių informacijų įsisąmoninimu ir išdiskutavimu išryškės ir mūsų pačių siekimai.

3) Parūpinimas kiekvienam nariui sąmoningam ir efektyviam reiškimuisi reikalingos visuomeninės praktikos. Pradedant ruti-

Redakcijos skatintų kiekvieną plunksningą Kolegą ar Kolegę konkurse dalyvauti — ne tiek dėl kuklios premijos, kiek dėl grumties džiaugsmo, pabandant savo kūrybinę jėgą.

Redakcijos viešai kreipiasi į lietuvių visuomenę, kviesdamos atsiliepti mecenatą, kuriam rūpėtų jaunimo kūrybingumo paskatinimas, ir kuris paskirtų panašią premiją už spausdinimui tinkamą meno kūrinių (piešinių, tapinių, raizinių ar pan.), sukurtą studento.

nos dalykais, kaip viešu kalbėjimu, diskusijų ir debatų tvarka ir rinkimų pravedimu technika, administratyvinės, parlamentarinės ir komisijinės veiklos barais ir metodais, ir baigiant nurodymu prasmingo darbo situacijų, kuriose jau šiandien šių sugebėjimų panaudojimas duotų naudos mūsų siekiamai tautinei-demokratinėi vienybei bei Lietuvos laisvinimo darbiui. Santara turi skatinti savo nariu dalyvavimą reikšmingame visuomeniniame darbe, juos tam darbui paruošti, ir jiems padėti savo sugebėjimais, vieningumu ir ryšiais.

4) Ugdytas visuomeniškai stiprios ir žmogiškai pajėgios asmenybės. Čia priklauso laisva kultūrinė veikla, asmens interesų vystymas, ir pasaulėžiūrinės diskusijos. Pripažindama objektyvų faktą, kad žmogaus pasaulėžiūra yra moralinis kelrodis jo asmeniniam gyvenimui, Santara siekia padėti bendrų ir nuosirdžiu jieškojimu kiekvienam surasti savo individualią pasaulėžiūrą. Ji nesistengia savo nariams primesti vienos bendros "oficialios" pasaulėžiūros, nes ji tokios ir neturi. Būdamas neideologinė organizacija, Santara savo nariams nešiuo jokios vienos idėjinės sistemos, bet tik rėmus susipažinti su įvairiomis idėjomis ir pačiam pasirinkti. Santara nenorį savo narių kuriuo nors ideologiniu keliu vesti, bet pasitiki jų pačių nuosirdumu ir sugebėjimu savo kelią pasirinkti. Tačiau ji stengiasi savo nariams duoti tokią aplinką, kurioje pasaulėžiūriniais klausimais susidomėjimas būtų gyvas, pasikeitimas mintimis laisvas ir stimuliuojantis, ir jo rezultatai būtų individualių pasaulėžiūrinų įsitikinimų pagilinimas ir praturtinimas per studijas ir diskusijas su kitaip manančiais. Santara tad nešiuo bet kurios ideologijos, bet sąlygas laisvam ir inteligentiškam ideologiniam apsisprendimui. Todėl informacijos apie skirtingas ideologijas ir ideologines diskusijas Santaros eilėse skatintinos. Jose dalyvauti kvieštini ir asmenys, kurių pažiūros yra svetimos Santaros nariams. Niekas Santaroje neturėtų laikyti bet kieno pažiūras neteisingsomis ar nuodėmingomis vien dėl to, kad jos nėra jo pažiūros.

5) Lietuviškoji programa, kuri siekia: suartinti mus su lie-

(Tęsinys 9-tam psl.)

tuvių kultūra, jos siekimais ir atsiekimais; ir skatinti mūsų tarpe kūrybiškumą, jieškant lietuviškos kultūros vietos atsidūrus amerikietiškae didmiesty. Kitais žodžiais: mes nesiekiam aklo "lietuviškų vertybių pasisavinimo", bet kritiško, galvojančio jų įvertinimo ir pasvėrimo; bet tam pirma reikia jas pažinti. Santara skatina laisvą ir sąmoningą priėjimą prie lietuviškumo ir nebijo "nepriimtinių" minčių, jeigu jos išreiškia, ką jaunoji karta tikrai mano. Savo lietuviškoje programoje Santara turi tikslą ne didaktiškai mokyti, o išreikšti galvojančios jauniosios kartos santykį su lietuviškumu. Ši programa derintina su kitų organizacijų, ten, kur jos egzistuoja, ir kur mūsų narių dauguma joms priklauso. Reikėtų vengti paralelizmo ar bet kurių prieštaravimų, nes lietuviškosios programos suteikimas visiems mums svarbiau, negu kad tai padarytume mes.

6) Mūsų didžioji politinė užduotis, — kova dėl Lietuvos laisvės. Tai kovai mes norime pasirošti, išsiugdydami politiškai gerai paruoštus kadrus (tuo tautiškai politinio ugdymo tikslu mes ir skiriamės iš beveik visų kitų mūsų jaunimo organizacijų), įsisąmonindami tos kovos tikslus ir efektyviai panaudodami jos metodus. Tam tikslui studijuojame ir aktyviai dalyvaujame lietuviškųjų reikalų sprendime. Jieškotina naujų ir racionalesnių būdų laisvės kovos organizacijai, tarptautinių auditorijų pasiekimui, jaunimo suinteresavimui ir uždegimui. Efektyvesnis įsijungimas į Lietuvos vadovimą ir jai laisvės užtikrinimas yra tikslai, įkvėpią visą mūsų programą. Šiame kelyje reikia ne (arba ne vien) ideologinių, bet politinių-visuomeninių organizacijų, kurios ruoštu politiškai sąmoningus ir efektyvius kovotojus. Tokia organizacija mes esame. Bet kokius mėginimus sutrukdyti mums įkvėpti lietuvių jaunimui šią visuomeninio ir politinio sąmoningumo dvasią laikome nusikaltimu prieš tautą, kuri iš mūsų visų pirma reikalauja sąmoningų piliečių. Kad galėtumėm išvengti dalyvavimo, šiame nusikaltime, mes gimėme. Tuo tikslu veiksime ir toliau.

"Ligi pat XVIII amžiaus pabaigos Didžiojoje Lietuvoje negalima pastebėti jokio bendro susidomėjimo nei lietuviška kalba, nei literatūra", rašo prof. Vaclovas Biržiška "Senųjų Lietuviškų Knygų Istorijoje".

Lietuvių literatūros gimimas ir jos tolimesnis vystymasis yra aprašomas prof. Vaclovo Biržiškos "Senųjų Lietuviškų Knygų Istorijoje". Visi, kurie domisi mūsų literatūra šią knygą turėtų perskaityti. Knygos kaina: • kietais viršeliais \$3.00, minkštais \$2.00.

Knygą užsisakykite šiuo adresu: NAUJIENOS
1739 S. Halsted Street,
Chicago 8, Ill.

Studentų Ateitininkų Sąjungos suvažiavimo rezoliucija

Studentų Ateitininkų Sąjungos metinis suvažiavimas, įvykęs š. m. rugsėjo mėn. 1—2 d. d. Watervliet, Mich., tvirtai pasisakė už glaudų studentų at-kų bendradarbiavimą su visomis lietuviškomis akademinėmis organizacijomis. Ta pačia proga, ryšium su šiemet spaudoje pasirodžiusiais straipsniais bei diskusijomis, bendrosios Lietuvių Studentų Sąjungos atžvilgiu suvažiavimas randa gyvo reikalo pabrėžti, kad:

1. JAV Lietuvių Studentų Sąjungą jis traktuoja, kaip bendrinę lietuvių studentų organizaciją, kurios tikslai ribojasi lietuviškų ir akademinų reikalų sprendimū bei lietuviškąja reprezentacija;

2. Studentų Ateitininkų Sąjungą jokių atžvilgių nėra laikytina JAV Lietuvių Studentų Sąjungai subordinuota dalimi;

3. Atskiri studentai ateitininkai, priklausą šitai bendrinei lietuvių studentų organizacijai kaip jos nariai, jeje nedalyvaują Stud. At-kų Sąj. vardu ir Stud. At-kų Sąjungai neatstovauja;

4. Kaikurių asmenų noras ir viešos pastangos paneigti studentams teisę šios bendrinės organizacijos plotmėje laisvai grupotis ir tokiems laisviems susigrupavimams laisvai pasirinkti rinkiminius šūkius ar rinkiminio sąrašo pavadinimą, nesiderina su JAV Liet. Stud. Sąjungos demokratine santvarka;

5. Neteisingai ir nepagrindžiamai kaltinti Stud. At-kų Sąjungą, kaip šaltinį šio pavasario rinkiminių intrigų, yra nebičiuliška ir negarbinga.

Suvažiavimas išreiškia viltį, kad ateityje JAV Liet. Stud. Sąjungoj bus bendradarbiuojama nuoširdžiau ir kad tuo būdu tos organizacijos darbas bus darnesnis ir našesnis.

Suvažiavimo vardu,

Vaclovas Kleiza,

Suv. darbo prez. pirmininkas
Pastaba: Kiek mums žinoma, nei spaudoje, nei studentų susirinkimuose Stud. At-kų Sąjunga nebuvo apkaltinta, kaip "šaltinis šio pavasario rinkiminių intrigų". Buvo tikslai pasisakyta prieš paskirų Stud. At-kų Sąjungos narių, prisidengusių Aktyviųjų vardu, rinkimines propagandos metodus. SD.

LALIO ŽODYNAS

yra standartinis Amerikos lietuvių žodynas. Geresnio anglų-lietuvių kalbų žodyno nėra. Nenumatoma, kad naujas žodynas greitai laiku būtų spausdinamas. Todėl siūlome dabar įsigyti šį stipriai įrištą 1256 puslapių angliškai-lietuvišką ir lietuviškai-anglišką žodyną. Kaina—\$14.00. Žodynas Jums bus išsiųstas, jei pasiysite \$14.00 čekį ar Money Orderį tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street
Chicago 8, Illinois

9 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, OCTOBER 9, 1954

Iš studentų gyvenimo

Š. m. rugsėjo mėn. 23 d. įvyko Akademinio Sporto Klubo "Lituanica" susirinkimas. Buvo žvelgta į klubo praeitį ir dėta pagrindai ateities veiklai dar labiau pagyvinti. Klubas, Illinois universitete pasižymėjęs krepšinyje ir neturįs sau lygaus tinklinyje, ryžtasi ir vėl išsikovoti krepšinio meisterio vardą lietuvių sporto pasauly. Susirinkimo taip pat buvo deklaruota, kad "Lituanica" turi likti lietuviybės atspara sporto srityje ir dėl to lietuvių kalbos mokėjimas yra būtina sąlyga norinčiam tapti klubo nariu. Dabartinę klubo valdybą sudaro Sigitas Zubkus, pirm., R. Babickas, ir V. Germanas. Laikinaisiais sekcijų vadovais buvo išrinkti: krepšiniui — S. Zubkus ir R. Gaška; tinkliniui — A. Bakaitis; ir stalo tenisui A. Avizienis.

• Akademinio Skautų Sąjūdžio korp. "Vytiš" Urbanos skyriaus naują valdybą sudaro: K. Mikėnas (pirm.), R. Babickas, A. Bakaitis, A. Klierė ir K. Jėčius.

• Benediktas Žemaitis yra išrinktas geriausiu 1953-54 mokslo metų sportininku Illinois (Navy Pier) universitete.

• ASK "Lituanica" rugsėjo 18 d. surengė šokių vakarą Chicagoje. Vakarą praėjo geroje studentiškoje nuotaikoje, o Chicago lietuvių visuomenė, savo atsilankymu, parėmė studentus — sportininkus.

• Naujai įsisteigusios Lietuvių Studentų Santaros Centro Valdybą sudaro: Vytiš Kavolis, pirm.; J. Šmulkštys, vice-pirm.; L. Sabaliūnas, sekretorius; Z. Rekašius, išdininkas, ir S. Šimoliūnas, narys.

• Lietuvių Studentų Sąjungos anglų kalba leidžiamo biuletenio Lituanus pirmas numeris pasirodys šio mėnesio pabaigoje. Biuletenį redaguoja A. Dundzila (ats. redaktorius), K. Mikėnas, A. Pabarčius, D. Valančiūtė ir V. Vygantas. Pirmame numeryje yra numatyti straipsniai apie mažų tautų problemas, bei Vilniaus universiteto ir spaudos draudimo sukaktis.

• Illinois universitete, Urbanoj, šiuo metu studijuoja apie 80 lietuvių studentų. Tai, tur būt, vienišelis universitetas laisvajame pasaulyje, kur yra susibūręs toks didelis lietuvių studentų skaičius.

• Į naująją Urbanos Lietuvių Studentų Sąjungos skyriaus valdybą yra išrinkti: V. Gaškaitė, B. Juodelis, R. Babickas, A. Bakaitis ir A. Avizienis.

• Praėjusią vasarą p. J. Bačiūno Tabor Farmoje dirbusios studentės: D. Parokaitė, Z. Bilūnaitė ir A. Štepaitytė sėkmingai pasirodė čia svečiams suruoštuose "talent shows".

• Rugsėjo 8-10 dienomis įvykusiame Nepriklausomųjų Studentų suvažiavime dalyvavo ir du enegingieji rytinio pakraščio studentai: J. Bilėnas ir V. Gureckas. Jie abu šiuo metu yra

NEW FACE FOR GRANDMA'S PAN

Copper cookware, once the pride of grandmother's kitchen, has a new face of stainless steel that combines the best features of both metals.

One of the most ancient metals, copper has been a favorite with every generation, and it's easy to see why. Hanging on the wall, copper pans have a deep, glowing beauty. On the fire they distribute heat evenly and quickly so that every part of the pan comes rapidly to the same temperature. Copper eliminates "hot-spots," because it's one of the best conductors known.

But, by itself, copper has several drawbacks—as grandma found out. The all-copper pans of her day were soft and easily damaged. The inside needed scouring often, because food particles clung to the roughened surface. And scouring made matters worse by digging up the surface even more.

These modern copper-clad stainless pans—stainless inside with a thick layer of copper bonded to the outside—have all the sunny beauty and even heating of copper, without the drawbacks of copper. The stainless steel inner surface is tough and scratch-resistant, needs only a quick wipe and rinse to stay sparkling bright.

išrinkti į šviesos sambūrio centro valdybą.

• Urbanoje neseniai įvyko steigiamasis Lietuvių Studentų Santaros skyriaus susirinkimas. Susirinkimas, kuriame dalyvavo 23 nariai, skyriaus valdybon išrinko D. Ozelytę, B. Budgingą ir J. Šmulkštį.

• ASK "Lituanica" valdyba praneša, kad jau dabar yra ruošiamasi iškilmingam Naujųjų Metų sutikimui, kuris įvyks Marine Ballroom salėje Chicagoje. Chicago lietuvių visuomenė iš anksto kviečiama atsilankyti.

• Lietuvių Studentų Santaros Revizijos Komisiją sudaro: B. Mačiūka, J. Bilėnas ir A. Kerelis.

• Jūratė Elvikytė yra išrinkta Akademinio Skautų Sąjūdžio eilėse veikiančio Visuomeninių Studijų Būrelio seniūne.

• Įvykęs At-kų Kongresas iš visų Amerikos ir Kanados pakraščių, Chicago sutraukė beveik tūkstantinę dalyvių minią. Išsamios paskaitos, posėdžiai ir Sherman viešbutyje įvykusį vakarienę ne tik paliko iškilmingą įspūdį, bet taip pat Ateitininkų organizacinėje istorijoje įrašė Kongresą, kaip sėkmingiausią daugelio metų veiklos rezultatą.

• Buvę urbaniečiai, A. Mačiūlis ir V. Germanas, 13 dienų ištrukę iš Dėdės Samo tarnybos, parvyko namo atostogų.

RUDEINIS NAUJIENŲ VAKARAS

Lapkričio 14 dieną

Sokolų salėje
2337 So. Kedzie Ave.

Čiurlionies Ansamblio atliks programą.

Lenkai mus krikštija iš naujo

Ryšium su Adomo Mickevičiaus 100 metų mirties sukakties minėjimu, kurį suruošė lenkai praėjusį sekmadienį Chicagoje, buvo išleista prof. Wacław Gizbert Studnickio anglų kalba brošiūra "Mickiewicz And His Country". Brošiūros viršelis papuoštas Mickevičiaus portretu, o jos turinį sudaro sukakties prasmę paaiškinanti įžanga ir biografinis straipsnis, kuriame išdėstoma lenkų pažiūra į šį poetą, jo gyventą laikotarpį ir jo kilmės žemę.

Jau pirmame straipsnio sakinyje sakoma, kad A. Mickevičius yra gimęs "Rytų Lenkijoje prie demarkacinės linijos, kurią nustatė Hitleris su Stalinu ir kurią vėliau patvirtino Jaltoje Anglija ir Jungtinės Amerikos Valstybės". Kad ši siena, kuri skiria dabartinę Gudiją nuo Lenkijos, buvo nustatyta netrukus po Pirmojo Pasaulinio karo, straipsnyje neminima. Curzono vardas paminėtas tik išnašoje, aiškinant žemių rytus nuo Curzono linijos lenkiškumą.

Atrodo, kad brošiūros autoriui rūpėjo ne tiek iškelti poeto reikšmę, kiek pabrėžti, kad Lenkija nesibaigia su Curzono linija. Straipsnyje sakoma, kad tos žemės davė visą eilę žinomų žmonių: Kosciuską, Pilsudskį, Julijų Slovackį. Išnašoje įvardintos istorinės asmenybės, pradedant žinomais Lietuvos didikais, kaip Pacas, Radvila, Tiškevičius ir baigiant daugiau ar mažiau žinomais vėlesnių laikų menininkais, politikais ir profesoriais. "Ne tik Vilniuje", — išnašoje sako autorius, "bet ir toliau į rytus, Polocko, Kijevo, Slucko ir kitose provincijose buvo gausūs lenkų protestantizmo centrai senosios lenkų respublikos laikais".

Vaikystės prisiminimai iš Naugarduko, kuris išnašoje vadinamas "lenkiškuoju", Mickevičių paskatino parašyti "Vėlines". Valdantysis Naugarduko sluoksnis buvo lenkiškas, nors ten gyvenę baltarusių kaimiečiai taip pat turėjo jam įtakos.

Pabrėždamas, kad sritys į rytus nuo Curzono linijos yra lenkiškos, brošiūros autorius pašvenčia išnašoms apie pora puslapių, kuriuose operuoja statistikos daviniais ir istoriniais faktais. Nors ten sakoma, kad tose srityse gyvena ir kitos tautybės, kaip lietuviai, baltarusiai ir ukrainai, bet daugumą sudaro lenkai. Laikotarpis tarp 1525 ir 1699 metų, prof. Wielhorskio duomenimis, Vilniuje išleisti lenkų spausdiniai sudarė 50,2%, o lietuvių ir žemaičių — tik 6,3% (107 leidiniai).

Plačiai autorius sustoja ties "senąja Lenkijos respublika", į kurią įėjo Lenkijos, Lietuvos ir Baltarusijos sritys, kuri buvo "kilmingųjų demokratija" ir kuri turėjo karalių. Kilmin-

gieji sudarė apie 15% viso krašto gyventojų. Tautų, kurios įėjo į senąją respubliką, žmonės laikė save lenkų tautybės, o kilmės — lietuvių, rusinų, ukrainų ir t.t. (Gente Lithuanus — natione Polonus).

Senosios respublikos tradicijos išliko ir žlugus senajai Lenkijos valstybei. Todėl visa eilė vėlesnių žymių žmonių, kaip Kosciuska, Mickevičius ir kt., nors save laikė lietuviais, bet tikrumoje buvo lenkai ir kovojo už senosios Lenkijos atstatymą.

Sąlygos pasikeitė tik XIX šimtmečiu, kai Lietuvoje nustojo reikšmės didikų luomas ir kai ūkininkų sluoksniu pabudo politiniam gyvenimui. Su tuo reiškiniu nutrūko ir istoriniai tarp Lietuvos ir Lenkijos ryšiai. Lietuvos kaimiečiai pradėjo įsisaugoti savo priešingumą didikams, susidarė nauja intelektualų klasė, kuri siekė politinių tikslų, pasilaikydama savo tautinį identišumą.

Lenkuose senosios respublikos tradicijos išliko ilgiau. Net iki XIX šimtmečio pabaigos lenkai iš Lietuvos buvo vadinami lietuviais. Autorius įvardina keletą asmenų, jų tarpe ir patį save, kurie buvo vadinami lietuviais, nors, iš tikrųjų, yra lenkai.

Įdomiausia brošiūros vieta yra ta, kurioje autorius ieško recepto, kaip atskirti tikruosius lietuvius nuo tų, kurie populiariai vadinami lietuviais, nors, iš tikrųjų, yra lenkai. Kadangi, autoriaus žodžiais, Lietuvoje įvyko tautinis sąjūdis, tai reikia lietuviams leisti palaikyti savo atskirą identišumą, bet istoriniai lietuviai, tokie kaip Mickevičius, turi būti laikomi lenkų tautybės.

Prof. Studnickis pateikia ir praktišką receptą, išskeldamas buv. Vilniaus ir Krokuvos universiteto profesoriaus Koneczny sugestiją, kurią pritaikius,

išnyktų pasitaiką dviprasmiškumai. Prof. Koneczny siūlymu, "lithuanians" vardu turi būti vadinami tik tie žmonės, kurie buvo kilę iš Lietuvos senosios lenkų respublikos laikais. O dabartinius lietuvių tautybės žmones reikia vadinti jų kalbos vardu: "Letuwisami" ar "Letuwami". (Angliškame tekste tos formos pateiktos lenkų kalbos daugiskaitos įnagininke. Matyt, vertėjas neatkreipė dėmesio, kad anglų kalboje šiuo atveju vartotinas vardininkas).

Taigi, tarptautinėje plotmėje mus lenkai norėtų pakrikš-

tyti nauju vardu, kuris būtų jiems patogus tuo, kad visa Lietuvos praėtis būtų oficialiai sulenkinta.

DORALYN BEAUTY SALON

Specializing in

HAIR STYLING AND TINTING

Hours:

Tuesday, Thurs., Saturday 9:30 to 6
Wednesday 12 to 9 — Friday 10 to 9
Closed Monday.

5239 NO. HARLEM AVE.

Call: SP 4-4442

With this ad Regular \$7.50
\$10.00 Permanent for

Skaitykite "N-nas"

IT'S HERE! the new ROYAL portable

Sensational with NEW Speed Selector!

EXCLUSIVES...

New & Sensational Speed Selector. Now every member of the family can adjust speed of the typewriter to his individual skill.

Famous "Magic" Margin. Only Royal has it, the easiest known method to set margins.

New Line Meter—tells at a glance the number of typewritten lines left to go on a page.

Plus New Fiberglass Carrying Case. Lightest, strongest and smartest case available!

"Magic" and "Touch Control" are registered T.M. of Royal Typewriter Co., Inc.

LOW LOW TERMS!

American Furniture & Radio Stores

1523 N. MILWAUKEE AVE.
HUMboldt 6-5000

Open Monday and Thursday Evenings

MUTUAL FEDERAL SAVINGS REKORDAS...

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes, ir savo taupytojams išmokėjo kiekvieną sutaupytą dolerį.
- Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojimo.
- Partrauksim jūsų pinigų iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

PRADĖKITE TAUPYTI ŠIANDIEN!

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Road, Chicago 8, Ill.

JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.

Tel.: Virginia 7-7747

Atominė energija taikos reikalams

Prezidentas Eisenhoweris, atidarydamas pirmąją atominės jėgainės statybą netoli Pittsburgho, pasisakė dėl Sovietų nuolatinio trukdymo atominę energiją panaudoti taikos reikalams. Jo pasisakymas labai aiškus: Amerika ir visa eilė kitų valstybių — Anglija, Australija, Belgija, Kanada, Prancūzija, Pietų Afrika — jau susitarė dėl plano vykdymo. Tam reikalui bus suorganizuota tarptautinė įstaiga, kurios uždavinys — atominę energiją panaudoti žmonijos labui.

Prezidentas pranešė visam pasauliui, kad dėl Sovietų trukdymų to projekto vykdymas nebus sustabdytas nei užvilktas. Darbą pradėdant, prezidentas Eisenhoweris dar kartą kreipėsi į Kremlių, kviesdamas prisidėti prie šio projekto vykdymo. Jis nurodė, kad ateis laikas, kai visos valstybės galės naudotis atominė energija. Prezidentas dar kartą skatino Sovietus persvarstyti savo dabartinį nusistatymą ir siekti bendradarbiavimo atominės energijos srityje.

Laisvojo pasaulio akimis, Sovietai vargu galėtų turėti naudą, atmesdami programą, kurios tikslas sustiprinti taiką ir panaudoti atominę energiją visų kraštų pažangai sveikatos, socialinėje ir ūkinėje srityse. Visa tai turės įtakos tiek pažangiems, tiek ūkiškai atsilikusiems kraštams.

Kiekvienu atveju iš prezidento pareiškimo aiškiai matyti, kad ir be Rusijos gali būti įgyvendintas šis užsimojimas. Atomo įkinkymas taikos labui netrukus taps tikrove laisvajame pasaulyje. Tuo tikslu numatoma įkurti tarptautinę atominės energijos mokyklą ir pastatyti atominę įmonę Belgijoje. Be to, Amerika kartu su kitais kraštais rūšia smulkų pasaulinės atominės įstaigos projektą. Toks projektas gal jau sausio mėnesį bus pateiktas Amerikos kongresui svarstyti. Tuo būdu visa atominė taikos programa bus patatyta ant tvirtų pamatų.—E.

Rakandai, kaurai, pečiai, šaldytuvai, skalbimo mašinos, televizijos, radios, patefonai, jewelry, deimantai ir laikrodžiai geriausių išdirbimų parduodami lengvais išmokėjimais.

Jos. F. Budrik, Inc.
3241 S. Halsted Street

Atidara sekmadieniais nuo 11 val. ryto iki 5 val. Pirmadieniais ir ketvirtadieniais iki 9:30 vak.

Radio valanda leidžiama Budriko iš WHFC radio stoties, 1450 kil. 6-7 val. ketvirtadienio vakarais. Kitomis dienomis nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

VOKIEČIŲ KNYGA APIE PABALTĪJO SOVIETINIMĄ

Didelio New Yorko knygyno Arthur M. Adler, kuris importuoja knygas vokiečių ir prancūzų kalbomis, š. m. rugsėjo spalio mėn. katalogas praneša apie Vokietijoje ruošiamą spaudai ("in preparation") knygą. "Pabaltijo ir Lenkijos sovietinimas" (P.H. Seraphim, "Die Sowjetisierung Baltikums und Polens"). Knygą leidžia Osteuropa-Institut Miunchene savo leidinių serijoje, kuri liečia Rytų Europą ir kurią redaguoja Hans Koch (ed. by Hans Koch).

Kad ir tikrai nežinant, kokiam stovy knygos ruošimo darbai šiuo metu yra, atrodo, būtų tikrai naudinga mūsų vadinamiesiems veiksmams (jeigu jie tikrai ką nors nori veikti, o ne vien rodyti didelį talentą tarpusavio piautynėse) susisiekti su knygos autorium ir leidėjais ir pateikti jiems visą Lietuvos sovietinimo reikalą turimą medžiagą (jeigu tai, žinoma, iki šiol jų buvo padaryta). Jei autorius nebus pats tos medžiagos panaudoti pirmam knygos leidimui, gal ji galėtų jam praversti eventualiai ruošiant antrąją laidą. J. P.

Vincas Krėvė priklauso visiems lietuviams!

Apie jo kūrybą turėtų žinoti kiekvienas lietuvis, nežiūrint kada jis yra įsijęs kraštą atvykęs. Todėl užsisakykite knygą Vincas Krėvė Mickevičius. Ji kainuoja tik vieną dolerį.

Užsakymus adresuokite:

NAUJIENOS
1739 S. Halsted Street,
Chicago 8, Ill.

PASIMATYKITE SU STANLEY LITVINU

APIE JŪSŲ INSULIACIJOS PROBLEMAS
DABAR YRA LAIKAS ĮRENGTI SAVO NAMĄ ŽIEMAI

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolių.

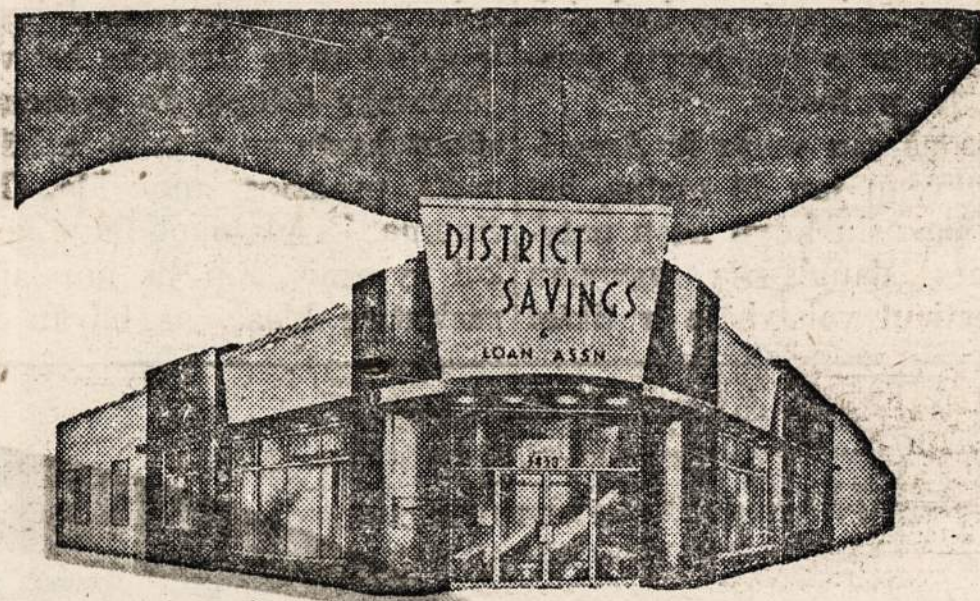
CARR-MOODY LUMBER COMPANY
3039 SO. HALSTED STREET Tel. VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

NAUJIENOSE galima užsisakyti

ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ

Argentinoje gyvena didokas lietuvių skaičius. Pastaraisiais metais tą kraštą pasiekė dar keli šimtai lietuvių. Amerikiečiai ten turi giminių, draugų ir pažįstamų. Norintieji sekti visuomeninį Argentinos lietuvių gyvenimą yra kviečiami užsisakyti geriausią Pietų Amerikos lietuvių laikraštį — ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ. Metinė jo prenumerata yra tikrai \$3.00. Laikraštį gausite jei pasiųsite \$3.00 Money Orderį arba čekį tokiu adresu:

NAUJIENOS
1739 So. Halsted St. Chicago 8, Ill.

SAUGESNĖS vietos taupymui niekur nerasete. Kiekviena sąskaita apdrausta iki \$10,000 Penkiasdešimt penki metai patyrimo ir draugiško pataravimo.

DISTRICT SAVINGS

Stabas kalba lietuviškai

and LOAN ASSOCIATION

3430 South Halsted Street

GESO LEIDIMUS TURINTIEMS

PATARIAMA PASINAUDOTI

SIEGLER PEČIAIS

VISI SIEGLER PEČIAI GAZO CO. INSPEKCIJOS BUS UŽTIKRINTAI PRIPAŽINTI

SIEGLER pečiai yra pilnai automatiški. Porcelano emalius visam gyvenimui. Padaryti iš stipraus špižiaus. Viskas pilnai įrengta. Nereikia jokių priedų. Turi Honeywell kontrolę. Įrengtos dupleš. Šeši modeliai, kurie apšildo nuo 1 iki 6 kambarių. Turi me baltą virtuvinį stilių.

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 W. 51st Street

Tel. HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

Įdomi knyga

Neatsimenu, kuriame "Naujienu" numery radau pažadą, kad tas, kuris pirmiausia atsiųs atsakymą į kažkokią mįslę, gaus "Angliakasių atsiminimų" knygą. Nieko nelaukdamas, sėdau rašyti atsakymo, nors nesitikėjau laimėti knygos, nes gyvenu toli nuo Chicagos ir mano pasiųstas atsakymas gana ilgai užtruks pakeliui. Bet po kiek laiko gavau patogaus formato knygą, kurios spauda labai aiški ir lengvai skaitoma.

Tuoju pat griebiausi skaityti. Pasirodo, tai esama knygos, kokias aš daugiausia mėgstu. Tai senų, visiems mums pažįstamų, pergyvenimų veidrodis. Tai tikras ir istoriškai pamatuotas angliakasių gyvenimo aprašymas, kuriame atsispindi mūsų pionierių Amerikoje kančios ir vargai bei jų kova su skurdu ir tamsybe. Kiek jie prikentėjo ir kiek padėjo pastngų, kad ateities gyvenimas pasidarytų šviesesnis ir gražesnis.

Nors aš esu senas ir Amerikoje gyvenu jau 44 metus, bet tų angliakasių kovų nesu patyręs, nes daugiausia gyvenau Connecticut valstybėje ir tikrai

Čiurlionio Ansamblio dainininkės ir kanklininkės. Paveiksle vaizduojama Joninių Naktis. Čiurlionio Ansamblis lapkričio 14 d. dalyvaus Rudeniniame NAUJIENŲ vakare.

prieš 10 metų patekau į Michigan valstybę.

Beskaitydamas knygą, užtikau A. Banišausko aprašymą apie mano gimtuosius Prienus ir apie kunigą Brusoką bei vargonininką Flilipą. Jo vyriausias sūnus kartu su manim lankė tą pačią pradžios mokyklą. Tik, žinoma, jis už mane buvo gerokai vyresnis. Kai jis jau lankė paskutinę klasę, aš buvau vos

pirmoje. Skaitydamas knygą, aš vėl prisiminiau tuos žmones ir jų atliktus darbus.

Man atrodo, kad šią knygą turėtų būtinau kiekvienas Amerikoje gyvenęs lietuvis perskaityti. Ypatingai su ja susipažinti turėtų naujieji ateiviai. Jie tada suprastų senųjų ateivių vargus ir įvertintų jų darbus. Taip pat ir Ameriką jie labiau pažintų.

Kai šią knygą skaitai, tai, ro-

dos, lyg vėl iš naujo viską, kas vyko prieš keliasdešimt metų, pergyventum. Pasinėri į tais laikais vykusių kovų sukūrį ir juo gyveni. Taip aiškiai ir taip sklandžiai viskas pavaizduota. Kartais romanas būna mažiau įdomus, negu tokio pobūdžio knyga. Šioje knygoje kiekviena eilutė svarbi, nes kiekvienoje jų slypi senųjų Amerikos lietuvių pastangos.

—A. Perkins.

All-new for 1954! *Companion Piece*
AUTOMATIC HOME LAUNDRY

by *Hamilton*

...the folks who made automatic washdays possible

A brand new, fully automatic washer and perfectly matching all-new dryer by Hamilton, the originators of automatic clothes drying! Stop in and see them, compare them and work them yourself—it's worth a special trip!

Hamilton Automatic Washer with Soil-Seeking Water Action!

Fully automatic agitator action handles heaviest hard-work loads, is extra-safe for even your finest washables.

- Selecta-Cycle Control—completely automatic, yet every action can be shortened, skipped or repeated.
- Soil-Seeking Water Action—actually seeks out extra-soiled spots like collars and cuffs.
- Fresh-Flo Deep Rinse—shower and overflow rinses make sure clothes come clean in a Hamilton.
- Water Economizer—best possible washing takes only a fraction as much hot water as most automatic washers.

\$269⁹⁵

Hamilton Automatic Dryer The first! The fastest! The finest!

Whisk clothes out of the washer into your dryer, set two simple dials—and washday's over!

- Carrier-Current Air Circulation—no violent, forced-air drying. Clothes are cradled in a gently-moving stream of warm, dry air.
- Fabri-Dial Temperature Control—you select the best drying temperature for each load by simply dialing the fabric type you intend to dry.
- Sun-E-Day Lamp—gives clothes sunshine freshness and springtime sweetness without harmful sun-fading.
- 130-Minute Timer—offers extra time for special drying jobs like pillows, shag rugs, etc.

\$189⁹⁵

SOLTIS HOME APPLIANCES
AND FURNITURE

2647 West 51st St.
Tel. HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND
THURSDAY EVENINGS